

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Н. Г. Сейсебаєва

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

**Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»**

**Запоріжжя
2024**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Н. Г. Сейсебаєва

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № від

Запоріжжя
2024

УДК 005.35(076.5)

С314

Сейсебаєва Н. Г. Корпоративна соціальна відповідальність : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит» Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 62 с.

У виданні викладено зміст практичних занять відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Корпоративна соціальна відповідальність». Подано тематику занять, окреслено їх мету, надано план опрацювання теоретичних питань, короткі теоретичні відомості, запропоновано контрольні питання й тести, практичні завдання з посиланнями на приклади їх виконання, інтерактивні вправи. Для поглибленого вивчення програмного матеріалу рекомендовано літературу.

Увагу акцентовано на сутності та завданнях корпоративної соціальної відповідальності, стратегії соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі, соціальній (нефінансовій) звітності як інструменті КСВ, принципах державної політики у сфері КСВ та соціальній відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку.

Для здобувачів ступеня вищої освіти магістра очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування», які навчаються за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит».

Рецензент

Т. І. Батракова, канд. економ. наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Відповідальний за випуск

Н. М. Проскуріна, д-р економ. наук, професор, завідувач кафедри обліку та оподаткування

ЗМІСТ

Вступ	4
Зміст практичних занять	6
<i>Змістовий модуль 1. Сутність та завдання корпоративної соціальної відповідальності</i>	6
Тема 1. Сутність, принципи, концепції та моделі корпоративної соціальної відповідальності (КСВ).....	6
Тема 2. Стандарти КСВ та рейтинги соціально відповідальних компаній....	13
<i>Змістовий модуль 2. Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі</i>	21
Тема 3. Формування відносин з працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності.....	21
Тема 4. Соціальні програми, проєкти та інвестиції.....	25
Тема 5. Екологічні аспекти корпоративної соціальної відповідальності.....	35
<i>Змістовий модуль 3. Інформаційна політика і соціальна звітність</i>	39
Тема 6. Соціальна (нефінансова) звітність як інструмент КСВ.....	39
Тема 7. Оцінка результативності КСВ.....	47
<i>Змістовий модуль 4. Державна політика у сфері КСВ та соціальна відповідальність різних суб'єктів суспільного розвитку</i>	51
Тема 8. Державне регулювання КСВ. Практика КСВ в Україні.....	51
Рекомендована література	59
Використана література	60

ВСТУП

Курс «Корпоративна соціальна відповідальність» є обов'язковим освітнім компонентом циклу загальної підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є соціально-економічні відносини як сукупність об'єктивних процесів і їх зовнішніх проявів, що супроводжують підприємницьку діяльність і впливають на життєдіяльність найманих працівників і суспільства загалом. *Об'єктом вивчення* навчальної дисципліни є суспільство у тих його проявах і сферах, що можуть відчувати на собі вплив бізнесу.

Метою викладання навчальної дисципліни «Корпоративна соціальна відповідальність» є формування у здобувачів освіти фундаментальних знань із теорії та практики соціальної відповідальності і відповідних професійних компетентностей щодо використання сучасних практик взаємодії держави, бізнесу, громадянського суспільства і людини, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх суб'єктів суспільного життя, створити умови для стійкого стабільного розвитку держави й суспільства.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Корпоративна соціальна відповідальність» є :

- ✓ засвоєння студентами загальних закономірностей виникнення та розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в міжнародному середовищі;

- ✓ з'ясування значення становлення КСВ у національній системі соціально-економічних відносин у сфері підприємництва;

- ✓ ознайомлення студентів з основними проблемами та перспективами розвитку системи КСВ в Україні, пов'язаними з потенціалом взаємовигідного співробітництва між владою, бізнесом і суспільством для вирішення гострих соціальних питань, пошуку нових форм державно-приватного партнерства з метою економічного, соціального та екологічного розвитку нашої держави;

- ✓ набуття навичок самостійного формулювання думки щодо соціальної відповідальності компаній та управління соціальними програмами компаній.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Корпоративна соціальна відповідальність» студенти повинні *знати*: сутність, види, принципи, моделі корпоративної соціальної відповідальності; основи розвитку КСВ; принципи й завдання Глобального договору ООН; інструментарій формування та функціонування КСВ; принципи державної політики КСВ та особливості соціальної відповідальності різних суб'єктів суспільного розвитку; зміст і вимоги міжнародних стандартів звітності; особливості соціальної звітності в Україні; методики оцінки ефективності та результативності КСВ; місце та значення КСВ в системі управління підприємством; *уміти*: аналізувати очікування зацікавлених сторін із позицій концепцій КСВ; забезпечувати дотримання принципів Глобального договору ООН; збирати й оцінювати інформацію з КСВ, досліджувати й аналізувати досвід використання політики

КСВ та рейтинги соціально відповідальних компаній; формувати пропозиції щодо впровадження та вдосконалення програм КСВ, оцінювати їх результативність; обирати соціальний стандарт звітності залежно від конкретних потреб компанії; аналізувати соціальну звітність; аналізувати ризики, пов'язані з веденням і наданням підприємством соціальної звітності, розробляти заходи щодо їх запобігання та зниження; розробляти етичні кодекси компаній; розробляти та впроваджувати процедури здійснення етичного та соціального аудиту.

Відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми «Облік і аудит» другого (магістерського) рівня курс «Корпоративна соціальна відповідальність» тематично пов'язаний з дисциплінами «Облікова політика підприємства» та «Організація облікового процесу на підприємстві». Своєю чергою засвоєння теоретико-методологічних основ корпоративної соціальної відповідальності слугуватиме основою для вивчення освітнього компонента «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством».

Важливе місце у структурі курсу «Корпоративна соціальна відповідальність» відведено практичним заняттям. У виданні запропоновано їх тематику та зміст, визначено послідовність опрацювання навчального матеріалу. Програмний матеріал викладено у 8 темах, які розподілені на 4 змістові модулі: «Сутність та завдання корпоративної соціальної відповідальності», «Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі», «Інформаційна політика і соціальна звітність», «Державна політика у сфері КСВ та соціальна відповідальність різних суб'єктів суспільного розвитку». У межах кожної теми передбачено розгляд окремих теоретичних положень дисципліни, проведення діагностики та актуалізації знань за контрольними питаннями та тестами, набуття необхідних умінь і навичок у ході виконання практичних завдань. Пропоноване видання розроблене авторами з метою організації навчальної діяльності студентів, спрямованої на самопідготовку до практичних занять. Видання сприятиме ефективній і якісній підготовці здобувачів освіти до практичних занять, поточного й підсумкового семестрового контролю, а також раціональному використанню часу, відведеного на опанування навчальної дисципліни.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

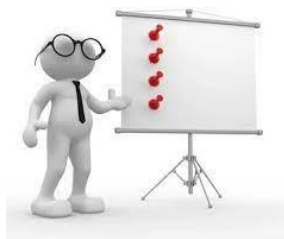
Змістовий модуль 1. Сутність та завдання корпоративної соціальної відповідальності

Тема 1. Сутність, принципи, концепції та моделі корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)

Мета: ознайомитися з історією становлення та розвитку корпоративної соціальної відповідальності, її видами, принципами, моделями; розглянути сутність концепцій корпоративної соціальної відповідальності.

1. Історія становлення та розвитку корпоративної соціальної відповідальності.
2. Концепції корпоративної соціальної відповідальності.
3. Сутність, види та принципи корпоративної соціальної відповідальності.
4. Моделі корпоративної соціальної відповідальності.

Теоретичні основи практичного заняття

У 1953 р. побачила світ перша наукова робота Г. Боуена «Соціальна відповідальність бізнесмена», яка й започаткувала систематичний науковий аналіз проблем соціальної відповідальності.

Незважаючи на підвищений інтерес до питання соціальної відповідальності бізнесу, єдиної думки щодо ролі корпоративної соціальної відповідальності в наукових колах не існувало. У 1970 р. у журналі «The New York Times» вийшла друком стаття лауреата Нобелівської премії, видатного економіста М. Фрідмена «Соціальна відповідальність бізнесу». Автор зазначив, що *єдиним соціальним зобов'язанням бізнесу є дотримання законодавства*. Ідеї М. Фрідмена втілилися в теорії «корпоративного егоїзму», відповідно до якої єдиною метою відповідального бізнесу є збільшення прибутку для своїх акціонерів.

Друга теорія, прямо протилежна «корпоративному егоїзму», – теорія «корпоративного альтруїзму», яка передбачала активну участь підприємств у поліпшенні якості життя суспільства.

Теорія «розумного егоїзму» стверджує, що корпоративна соціальна відповідальність – це просто «хороший бізнес», оскільки скорочує довгострокові втрати прибутку. Акцент у цій теорії робиться на довгостроковій

перспективі, оскільки соціальні інвестиції скорочують поточні прибутки, але в перспективі забезпечують стійкий прибуток.

Своєрідним підсумком дискусії стала стаття В. Фредеріка «Від КСВ-1 до КСВ-2: дорослішання вчення про бізнес і суспільство». У статті автор висвітлює процес переходу підприємств від базової концепції соціальної відповідальності до корпоративної соціальної сприйнятливості (Corporate Social Responsiveness).

Концепція сталого розвитку на міжнародному рівні отримала закріплення у 2000 р. у вигляді *Глобального договору ООН*. Дві найважливіші ідеї, які реалізує концепція сталого розвитку, полягають у:

- ✓ розв'язанні економічних, соціальних та екологічних проблем і досягненні рівноваги між ними для забезпечення якісного рівня життя людини;
- ✓ упровадженні зобов'язань нинішнього покоління, які гарантують таке збереження природних, соціальних та економічних ресурсів, щоб рівень добробуту наступних поколінь залишався не нижчим за сучасний.

У 2010 р. усе ж було досягнуто спільної думки в трактуванні корпоративної соціальної відповідальності, коли було прийнято міжнародним керівництвом із соціальної відповідальності стандарт ISO 26000, в якому зазначалося, що *корпоративна соціальна відповідальність – це відповідальність компанії за вплив її рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорої та етичної поведінки, яка сприяє сталому розвитку, враховує очікування заінтересованих сторін, відповідає чинному законодавству й міжнародним нормам поведінки, інтегрована у діяльність організації та практикується у її відносинах з іншими.*

Корпоративна соціальна відповідальність включає в себе три складових:

- **економічну** (відповідальність за економічні результати своєї діяльності та вплив на економічні результати стейкхолдерів);
- **екологічну** (відповідальність за вплив господарської діяльності на стан навколишнього середовища і якість життя стейкхолдерів у цьому середовищі);
- **власне соціальну** (відповідальність за вирішення соціальних проблем, які виникають унаслідок господарської діяльності компанії або певним чином пов'язані з нею).

Розвиток корпоративної соціальної відповідальності має відбуватись на основі принципів, які визначають пріоритети в розв'язанні важливих проблем діяльності організації. До таких **принципів** належать:

- виконання правових норм і актів міжнародного рівня;
- прийнятний підбір і розстановка кадрів відповідно до розроблених на підприємстві моделей компетенцій для різних категорій посад;
- матеріальне і моральне стимулювання праці персоналу;
- визнання інтересів партнерів;
- відповідальність перед контрагентами;
- прозорість;
- сталий розвиток;
- етична поведінка;
- упереджувальний підхід у випадках очевидного ризику завдати шкоди;

– повага до фундаментальних прав людини та особистості.

Корпоративна соціальна відповідальність має реалізовуватися за такими напрямками:

- відповідальність щодо партнерів;
- відповідальність щодо споживачів;
- відповідальність щодо найманих працівників;
- відповідальність щодо суспільства загалом і конкретних громад;
- екологічна відповідальність.

Сьогодні провідними науковцями прийнято виокремлювати **три моделі корпоративної соціальної відповідальності**, а саме:

- американську;
- європейську;
- азіатську (японську).

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:
<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Контрольні запитання

1. Окресліть основні причини, через які власники корпорацій почали опікуватися соціальними питаннями.
2. Назвіть перших найбільш відомих філантропів і благодійників. Охарактеризуйте їх діяльність.
3. Розкрийте зміст концепцій «соціального дарвінізму» та «служіння».
4. У чому полягає сутність концепції «корпоративного егоїзму»?
5. У чому полягає сутність концепції «корпоративного альтруїзму»?
6. Охарактеризуйте концепцію «розумного егоїзму».
7. Назвіть основні найбільш суттєві риси сучасних концепцій корпоративної соціальної відповідальності.
8. Дайте розгорнуту характеристику основного документа ООН – Глобального договору.
9. Перерахуйте основні принципи соціально відповідальної діяльності корпорації, які є основою Глобального договору.
10. Охарактеризуйте типи соціальної відповідальності за А. Керролом (піраміда Керролла).
11. Назвіть основні переваги та недоліки, які може отримати корпорація, держава, місцеві громади від реалізації підприємствами соціально відповідальної діяльності.

Інтерактивні вправи

 Побудова ментальної карти на контрольні запитання.

Посилання на методичні вказівки до побудови ментальної карти:
<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=503849>

Приклад. Ментальна карта «Концептуальні основи розвитку КСВ»:
<https://mm.tt/map/2758129496?t=39QxJwigVC>

Практичні завдання

(перша половина групи за списком у журналі виконує завдання 1; друга половина групи – завдання 2)

Завдання 1. На прикладі будь-якої громадської організації проаналізуйте її діяльність за основними формами соціальної відповідальності. Визначте за кожною з форм (за 10-бальною шкалою), наскільки громадська організація є соціально відповідальною.

Результати дослідження запишіть у таблицю, де формами відповідальності є форми вияву – заходи, що їх реалізує громадська організація (балова оцінка від 0 до 10), – юридична, моральна, політична, громадянська, професійна, екологічна. Поміркуйте, які ще заходи може реалізовувати громадська організація для підвищення ступеня розвитку соціальної відповідальності. Які з цих заходів найбільш актуальні за сучасних умов? Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 2. У 2000 р. був створений Глобальний договір ООН (Global Compact), в якому визначено десять базових принципів соціально відповідальних компаній. Коротко охарактеризуйте ці принципи і наведіть відповідні приклади до кожного з них.

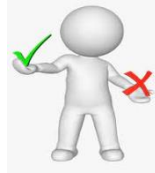
Посилання на приклад виконання завдання:
<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470706>

Порядок подання завдань на перевірку

Виконайте завдання у Word, збережіть файл під назвою Пр1_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470706>

Тести

1. Який критерій оцінює наміри та поведінку суб'єкта в разі реалізації соціально відповідальної діяльності?

- а) прибуток;
- б) соціальний ефект;
- в) екологічно-економічно-соціальний ефект;
- г) соціальна норма.

2. Який тип відповідальності згідно з підходом А. Керролла вимагає від підприємства провадження діяльності відповідно до чинного законодавства, що відповідає очікуванням суспільства?

- а) економічний;
- б) правовий;
- в) етичний;
- г) дискреційний.

3. Який тип відповідальності згідно з підходом А. Керролла спонукає підприємство до дій, які спрямовані на підтримку та розвиток благополуччя суспільства?

- а) економічний;
- б) правовий;
- в) етичний;
- г) дискреційний.

4. Який тип відповідальності згідно з підходом А. Керролла вимагає від ділової практики відповідності очікуванням суспільства, що засновані на нормах моралі:

- а) економічний;
- б) правовий;
- в) етичний;
- г) дискреційний.

5. Яка з наведених характеристик не відповідає сутності соціально відповідальної корпорації?

- а) вона має вирішувати проблеми суспільства;
- б) вона має добровільно здійснювати благодійну діяльність;
- в) вона має впливати на підвищення фінансових показників;
- г) вона має діяти понад визначені законодавчі норми.

6. Яке з наведених формулювань найбільшою мірою відповідає сутності базового рівня корпоративної соціальної відповідальності?

- а) поліпшення рівня праці та життя робітників підприємства;
- б) дотримання чинних правових норм і забезпечення максимізації прибутку;
- в) реагування на очікування всіх зацікавлених сторін;
- г) здійснення добровільної благодійної діяльності.

7. Яке з наведених формулювань найбільшою мірою відповідає сутності високого рівня корпоративної соціальної відповідальності?

- а) поліпшення рівня праці та життя робітників підприємства, забезпечення розвитку соціальної сфери;
- б) ефективне використання ресурсів і забезпечення максимізації прибутку;
- в) реагування на очікування всіх зацікавлених сторін;
- г) збереження добробуту та забезпечення майбутнього розвитку.

8. Хто з відомих філантропів запропонував теорію, згідно з якою прибуткові організації повинні жертвувати частину своїх коштів на благо суспільства?

- а) А. Сміт;
- б) Дж. Рокфеллер;
- в) Е. Карнегі;
- г) Г. Форд.

9. Які найбільш притаманні дії та риси відповідали початку формування концепції КСВ?

- а) власники підприємств брали на себе відповідальність за своїх працівників;
- б) популяризація власного імені шляхом безкорисливої матеріальної та фінансової підтримки;
- в) підприємці зобов'язувалися виконувати закони, які регламентують економічну діяльність;
- г) підприємці реалізовували соціально значущі проекти спільно із суспільством і державою.

10. Яка з концепцій КСВ визначає, що бізнес не лише має піклуватися про зростання прибутків, а й вирішувати соціальні проблеми, сприяти підвищенню якості життя:

- а) теорія «корпоративного егоїзму»;
- б) теорія «корпоративного альтруїзму»;
- в) теорія «розумного егоїзму»;
- г) інтегрований підхід до КСВ.

11. Яка з концепцій КСВ визначає, що бізнес скорочує поточні прибутки, але у тривалій перспективі забезпечує собі «ефект публічності»:

- а) теорія «корпоративного егоїзму»;
- б) теорія «корпоративного альтруїзму»;
- в) теорія «розумного егоїзму»;
- г) інтегрований підхід до КСВ.

12. Яка з концепцій КСВ визначає, що бізнес зменшує суперечності між інтересами різних стейкхолдерів за рахунок використання різноманітних методів та інструментів?

- а) теорія «корпоративного егоїзму»;
- б) теорія «корпоративного альтруїзму»;
- в) теорія «розумного егоїзму»;
- г) інтегрований підхід до КСВ.

13. Яка з концепцій КСВ виходить з того, що благодійні програми сприяють зниженню податків на законних підставах і ефективно підвищують публічність корпорації?

- а) теорія «корпоративного егоїзму»;
- б) теорія «корпоративного альтруїзму»;
- в) теорія «розумного егоїзму»;
- г) інтегрований підхід до КСВ.

14. Оберіть вислів, який максимально відображає сутність концепції «корпоративного альтруїзму»:

- а) соціальна відповідальність є результатом сумісних дій менеджерів, персоналу, постачальників, споживачів, представників громадськості;
- б) соціальна відповідальність є відповідальністю корпорації за здійснення господарської діяльності в межах чинного законодавства;
- в) соціальна активність корпорації має бути безпосередньо пов'язана з основним напрямком діяльності;
- г) соціальна відповідальність є інструментом забезпечення економічних фінансових інтересів власників та отримання компанією високого прибутку.

15. Оберіть вислів, який максимально відображає сутність концепції «розумного егоїзму»:

- а) соціальна відповідальність є виконанням соціальних зобов'язань, які держава пред'являє до бізнесу;
- б) соціальна відповідальність є виконанням соціальних зобов'язань і участю у благодійності та соціальних проєктах сумісно із суспільством;
- в) соціальна відповідальність є добровільними зобов'язаннями компанії досягати довгострокових цілей, корисних для суспільства, що перевищують законодавчі та економічні вимоги;
- г) соціальна активність корпорації має бути безпосередньо пов'язана з основним напрямком діяльності.

16. Укажіть період становлення КСВ, який характеризувався наданням допомоги в натуральній та грошовій формі на основі особистого пріоритету керівника:

- а) кінець XIX ст.;
- б) 60-70-ті рр. XX ст.;
- в) 70-80-ті рр. XX ст.;
- г) початок XXI ст.

17. Які події стали каталізатором виникнення так званої стратегічної філантропії?

- а) промислова революція XIX ст.;

б) економічна криза 20-30-х рр. ХХ ст.;

в) прийняття в 1950-х рр. рішення Верховного Суду США, яке скасувало юридичні обмеження та неписані норми;

г) ситуація з витоком нафти в компанії Exxon Valdez.

18. Що є основою Глобального договору?

а) обов'язковість здійснення соціально відповідальної діяльності за всіма можливими напрямками;

б) оцінка діяльності кожної компанії, що поставила підпис під Глобальним договором;

в) наявність громадянської відповідальності, прозорості та певної зацікавленості компаній;

г) підвищена увага бізнесу до діалогу та партнерства з громадськими організаціями.

19. Яке ключове завдання Глобального договору?

а) збільшити кількість учасників;

б) включити принципи та методи соціальної відповідальності бізнесу в стратегію корпоративного управління;

в) поширити світовий стандарт корпоративної соціальної поведінки;

г) розробити уніфікований стандарт управління корпорацією.

Порядок подання тестів на перевірку

Скопіюйте тести, вставте у файл Word, дайте на них відповіді, збережіть файл під назвою Т1_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-од сторінки: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470708>

Тема 2. Стандарти КСВ та рейтинги соціально відповідальних компаній

Мета: ознайомитися з міжнародними стандартами корпоративної соціальної відповідальності; набути уявлення про рейтинги соціально відповідальних компаній; проаналізувати вітчизняні рейтинги з корпоративної соціальної відповідальності.

1. Міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності.

2. Рейтинги соціально відповідальних компаній.

3. Українські рейтинги з корпоративної соціальної відповідальності.

Теоретичні основи практичного заняття

Важливість застосування стандартів пов'язана з тим, що вони є нормативною основою оцінки корпоративної соціальної відповідальності.

У світовій практиці розроблено і використовується 40 стандартів корпоративної соціальної відповідальності. До них можна віднести:

– *загальні*, які відображають керівні принципи діяльності та кодекси їхньої поведінки (Глобальний договір ООН, Керівні принципи Amnesty International із додержання прав людини для компаній та багатонаціональних корпорацій ОЕСР, Глобальні принципи Саллівана, Зелена книга Єврокомісії);

– *системи управління та схеми сертифікації* (Схема екологічного менеджменту та аудиту EMAS, екостандарти ISO 9000 та ISO 14000, стандарт для оцінювання соціальних аспектів систем управління SA 8000, стандарт промислової безпеки та здоров'я OHSAS 18001);

– *рейтингові індекси* (зважений за ознакою капіталізації індекс Domini Social Index DSI 400, Індекс Доу Джонса щодо стійкого розвитку DJSI, «етичні» індекси FTSE4Good);

– *системи підготовки звітності* (Глобальна ініціатива з надання звітності у сфері стійкого розвитку GRI, процесний стандарт розроблення звітів AA 1000, SA 8000).

Залежно від конкретних потреб компанія обирає той чи інший соціальний стандарт звітності.

Протягом останнього десятиріччя найбільш активно впроваджуються:

- ✓ схеми екологічного менеджменту та аудиту EMAS;
- ✓ екостандарти ISO 9000 та 14001;
- ✓ стандарт для оцінювання соціальних аспектів систем управління SA 8000,
- ✓ у сфері звітності з корпоративної соціальної відповідальності найбільш активно використовуються стандарт Глобальної ініціативи з надання звітності у сфері стійкого розвитку GRI та процесний стандарт розроблення звітів AA 1000S.

Один із найбільш визнаних і використовуваних на сьогодні міжнародних стандартів – Настанова глобальної ініціативи зі звітності у сфері стійкого розвитку (Guidelines of Global Reporting Initiative, GRI), розроблена в 1997 р. у межах ініціативи генерального секретаря ООН Кофі Аннана «Global Compact».

Стандарт GRI (Global Reporting Initiative) сприяє підвищенню конкурентоспроможності компанії у сфері залучення інвестицій та участі в тендерах міжнародних організацій.

Стандарт сталого розвитку GRI (Global Reporting Initiative) «Глобальна ініціатива зі звітності» (Амстердам, Нідерланди) – добровільна міжнародна мережа, яка базується на співробітництві компаній, організацій роботодавців, інвесторів, аудиторів, громадських організацій та інших зацікавлених сторін; створена для просування застосування компаніями нефінансової звітності на основі потрійного критерію економічних, екологічних та соціальних показників.

Стандарти звітності щодо сталого розвитку (стандарти GRI) – це перші та найбільш загальноприйняті глобальні стандарти для звітування стосовно сталого розвитку. Ця ініціатива була спрямована на доведення рівня нефінансової звітності до рівня фінансової.

П'яте покоління стандарту GRI Standards оприлюднене в 2016 р., розроблене з урахуванням помилок попередніх версій, відгуків компаній-користувачів і практичних напрацювань.

Global Reporting Initiative – міжнародна незалежна організація зі стандартизації, яка допомагає підприємствам, урядам та іншим організаціям зрозуміти та повідомити про свій вплив на такі питання, як зміна клімату, права людини та корупція. GRI надає найпоширеніші у світі стандарти звітності щодо сталого розвитку.

Засновники: Програма ООН з довкілля, Ceres, Tellus Institute.

Засновано: 1997, Бостон, Массачусетс, США.

Головний офіс: Амстердам, Нідерланди.

Афілійовані установи: Програма ООН із довкілля, Глобальний договір ООН, Міжнародна організація зі стандартизації.

Переглянути оригінальний опис можна за посиланням:

<https://www.globalreporting.org/>

GRI Standards – стандарт консолідованої звітності, який має модульну структуру. До стандарту входять шість взаємопов'язаних модулів, які своєю чергою розподілені на 36 модулів:

- ✓ GRI 101 «Базис» (інформація про стандарт та його принципи);
- ✓ GRI 102 «Загальне розкриття інформації» (відомості про компанію та звіт);
- ✓ GRI 103 «Управлінський підхід» (загальні вимоги до звітування);
- ✓ GRI 200 «Економіка» (включає шість модулів, які характеризують економічний аспект діяльності);
- ✓ GRI 300 «Екологія» (включає вісім модулів, які характеризують екологічний аспект діяльності);
- ✓ GRI 400 (включає 19 модулів, які характеризують соціальний аспект діяльності).

В основу звітності за стандартом GRI закладено такі принципи:

✓ *системотвірні* (відкритість, залучення зацікавлених сторін, верифікованість) – забезпечують умови довіри до звіту, перевірку його вірогідності аудиторами, задовольняють різноманітні потреби сторін;

✓ *змістовні* (повнота, значущість, контекст стійкого розвитку) – забезпечують необхідний рівень деталізації інформації, рівень значущості показників та власної результативності на фоні загальної позитивної соціальної стійкості;

✓ *якості та вірогідності інформації* (точність, об'єктивність, зіставність) – забезпечують досягнення точності інформації, правдиве відображення результативності, що базується на конкретних фактах, порівняння з ретроспективою, виключення викривлення інформації;

✓ *гарантування доступності інформації* (ясність, сучасність) – забезпечують зрозумілість інформації в доступній формі для максимальної кількості користувачів та її своєчасність для прийняття рішень.

В Україні також проводяться рейтинги із соціальної відповідальності. Усе більше українських підприємств усвідомлюють необхідність і важливість підвищення своєї конкурентоспроможності через включення КСВ у стратегію розвитку. Значний внесок у цю справу робить «*Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності*». Інший рейтинг найбільш соціально відповідальних українських компаній складає *Всеукраїнський рейтинговий журнал «Гвардія»* ділового журналу «Контракти».

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:
<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Контрольні запитання

1. Окресліть основні питання, на вирішення яких спрямовані різноманітні міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності.
2. Зробіть порівняльний аналіз основних стандартів корпоративної соціальної відповідальності.
3. Які з міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності спрямовані на врегулювання екологічних питань та впровадження системи екологічного менеджменту?
4. Які з міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності спрямовані на врегулювання соціальних та етичних питань?
5. Охарактеризуйте сутність, зміст і вимоги міжнародного стандарту ISO 26000.
6. Охарактеризуйте сутність, зміст і вимоги міжнародного стандарту GRI.
7. Назвіть основні методики оцінки якості корпоративного управління підприємства. Перелічіть їх відмінності.
8. Визначте розбіжності між основними рівнями корпоративної соціальної відповідальності, які отримують компанії в процесі оцінки.
9. Опишіть основні етапи методики складання рейтингу відкритості та системності компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності, яка використовується журналом «ГВардія».
10. Поясніть, у чому полягає сутність процесу інтегрованої оцінки рівня відкритості та активності компаній у сфері корпоративної соціальної відповідальності.
11. Які чинники впливають на зміну позиції компанії у загальному рейтингу соціально відповідальних компаній?
12. Опишіть основні етапи методики розрахунку Індексу прозорості та підзвітності компаній в Україні зі сталого розвитку.
13. Назвіть основні відмінності рейтингу та ренкінгу як методів оцінки. Окресліть їх переваги та недоліки.

Інтерактивні вправи

- ✚ Побудова стрічки часу.

Посилання на методичні вказівки до побудови стрічки часу:
<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=503848>

Приклад: Стрічка часу: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=503848>

Практичні завдання

(студент обирає одне завдання для виконання згідно з номером у журналі академічної групи)

Завдання 1. На основі аналізу сучасного світового досвіду запропонуйте інноваційні механізми та інструменти імплементації корпоративної соціальної відповідальності в системі управління організацією (на вибір). Визначте конкурентні переваги організації, яка забезпечує застосування міжнародних стандартів у сфері корпоративної соціальної відповідальності.

Завдання 2. Найбільш поширеною є спеціальна міжнародна система принципів і показників звітності у сфері сталого розвитку бізнесу: Стандарт звітності GRI (Global Reporting Initiatives – Глобальна ініціатива з подання звітності). Охарактеризуйте основні сфери й аспекти оцінки згідно зі стандартом GRI останнього покоління.

Завдання 3. Стандарти Саншайн із надання корпоративних звітів для зацікавлених сторін прийняті в 1996 р. Альянсом стейкхолдерів (США), а також організацією із захисту прав споживачів. Яку інформацію корпорації повинні регулярно представляти в щорічному «Корпоративному звіті для зацікавлених сторін»?

Завдання 4. Агенцію Ради з економічних пріоритетів (SEPAА) засновано в 1997 р. представниками приватного та державного секторів. Ними розроблений і впроваджений стандарт соціального обліку «Соціальна відповідальність» SA 8000. Охарактеризуйте сутність цього стандарту.

Завдання 5. Інститут соціальної та етичної відповідальності розробив у 1999 р. міжнародний стандарт AA 1000. До складу стандарту входять індикатори, за якими може бути проведений соціальний і етичний аудит. Охарактеризуйте сутність цього стандарту.

Завдання 6. У 2010 р. був прийнятий Міжнародний стандарт ІСО (ISO) 26000:2010 «Керівництво з соціальної відповідальності». Охарактеризуйте сутність цього стандарту. Наведіть кілька прикладів добровільних ініціатив та інструментів для соціальної відповідальності згідно з цим стандартом.

Завдання 7. Міжнародний стандарт промислової безпеки та здоров'я OHSAS 18001. Охарактеризуйте сутність цього стандарту. Наведіть кілька прикладів добровільних ініціатив та інструментів для соціальної відповідальності згідно з цим стандартом.

Завдання 8. Міжнародні критерії оцінки КСВ сталих компаній за допомогою індексів стійкого розвитку. Охарактеризуйте сутність індексу Доу-Джонса (DJSI). Наведіть кілька прикладів оцінки соціальної відповідальності згідно з цим індексом.

Завдання 9. Міжнародні критерії оцінки КСВ сталих компаній за допомогою індексів стійкого розвитку. Охарактеризуйте сутність індексу FTSE4Good Index. Наведіть кілька прикладів оцінки соціальної відповідальності згідно з цим індексом..

Завдання 10. Міжнародні критерії оцінки КСВ сталих компаній за допомогою індексів стійкого розвитку. Охарактеризуйте сутність індексу Corporate Knights Global 100 Most Sustainable Corporations in the World. Наведіть кілька прикладів оцінки соціальної відповідальності згідно з цим індексом.

Посилання на приклад виконання завдання:

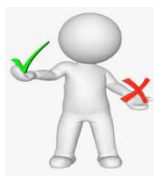
<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470707>

Порядок подання завдань на перевірку

Виконайте завдання в Word, збережіть файл під назвою Пр2_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470707>

Тести

1. Який із міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності є одним із перших, розроблених і прийнятих?

- а) стандарт ISO 26000;
- б) стандарт Саншайн;
- в) стандарт ISO 14000;
- г) стандарт AA 1000.

2. Які стандарти розроблені без застосування концепції стейкхолдерів?

- а) стандарт ISO 14000;
- б) стандарт AA 1000;
- в) стандарт SA 800;
- г) стандарт Саншайн.

3. Який з міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності найбільше підходить для компаній, діяльність яких негативно впливає на суспільство?

- а) стандарт AA 1000;
- б) стандарт GRI;
- в) стандарт SA 8000;
- г) стандарти серії ISO.

4. Який з міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності найчастіше використовують у процесі оцінки соціально відповідальної діяльності підприємств?

- а) стандарт GRI;
- б) стандарт SA 8000;
- в) стандарт ISO 14000;
- г) стандарт ISO 26000.

5. Які етапи процесу соціальної звітності необхідно виконати компанії за стандартом AA 1000?

- а) планування, реалізація, збір показників, звітування;
- б) планування, звітування, оцінка, аудит;
- в) реалізація програм, збирання показників, звітування, аудит;
- г) планування, звітність, підготовка звіту, аудит.

6. Який зі стандартів представлення нефінансової звітності найбільшою мірою надає підприємствам інструментарій для визначення прогресу?

- а) стандарт GRI;
- б) стандарт SA 8000;
- в) стандарт Саншайн;
- г) стандарт ISO 14000.

Порядок подання тестів на перевірку

Скопіюйте тести, вставте у файл Word, дайте на них відповіді, збережіть файл під назвою Т2_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470708>

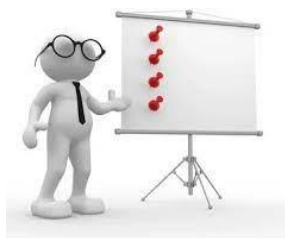
Змістовий модуль 2. Стратегія соціально відповідальної поведінки в ринковому середовищі

Тема 3. Формування відносин з працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності

Мета: ознайомитися з принципами формування відносин з працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності; розглянути сутність міжнародних стандартів і принципи Глобального договору у сфері прав людини; набути уявлення про вітчизняне трудове законодавство.

1. Права людини і трудові практики як предмет КСВ.
2. Міжнародні стандарти з прав людини (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про права дитини).
3. Стандарти МОП і принципи Глобального договору у сфері праці. Гідна праця як предмет КСВ.
4. Законодавство України у сфері праці як основа КСВ у відносинах із працівниками.
5. Соціальний діалог і КСВ.
6. Крайні трудові практики та показники внутрішньої КСВ: вітчизняний і зарубіжний досвід.

Теоретичні основи практичного заняття

Право на працю впливає із сутності людини і виражає її природну потребу в праці.

Праця – це свідомо цілеспрямована діяльність людини щодо створення матеріальних і духовних цінностей, необхідних для задоволення її власних та суспільних потреб. Праця – це основа і перша необхідна умова життя людини у всі часи й у всіх народів. Вона відіграє вирішальну роль у формуванні та розвитку людини. Отже, це природна потреба фізично працездатної людини забезпечити свої фізіологічні потреби в їжі, одязі, житлі, засобах виробництва тощо.

Водночас **праця є категорією соціальною**. Виконуючи певну роботу, людина забезпечує свої потреби й потреби суспільства. Тому можна сказати, що право на працю – це соціальне право, а праця – соціальна необхідність і соціальний обов'язок людини.

Відзначити потрібно й *соціально-психологічний аспект праці*. Саме у праці людина формується як особистість, набуває і розвиває необхідні здібності та навички, реалізує їх у трудовій діяльності.

Існують міжнародно-правові норми у сфері регулювання права на працю. Так,

➤ **Стаття 23 Загальної декларації прав людини** визначає, що

– кожна людина має право на працю, вільний вибір роботи, справедливі і сприятливі умови праці та захист від безробіття;

– кожна людина, без будь-якої дискримінації, має право на рівну оплату за рівну працю;

– кожен працюючий має право на справедливу й задовільну винагороду, яка забезпечує людині гідне існування, її самої та її сім'ї, і яка в разі необхідності доповнюється іншими засобами соціального забезпечення.

➤ **Стаття 6 Міжнародного пакту** про економічні, соціальні та культурні права закріплює, що «держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право на працю, що включає право кожної людини дістати можливість заробляти собі на життя працюю, яку вона вільно обирає або на яку вона вільно погоджується, і зроблять належні кроки до забезпечення цього права».

➤ **Стаття 1 частини II Європейської соціальної хартії** (переглянутої) 1996 р. містить окремий розділ «Право на працю», що закріплює відповідні положення. Так, з метою забезпечення ефективного здійснення права на працю сторони Хартії зобов'язуються:

1) визнати однією зі своїх найголовніших цілей і одним зі своїх найголовніших обов'язків досягнення та підтримання якомога високого і стабільного рівня зайнятості, маючи на меті досягнення повної зайнятості;

2) ефективно захищати право працівника заробляти собі на життя професією, яку він вільно обирає;

3) створювати безкоштовні служби працевлаштування для всіх працівників або забезпечувати їх функціонування;

4) забезпечувати належну професійну орієнтацію, підготовку та перекваліфікацію або сприяти їм.

Основні правила та принципи державної політики у сфері праці закріплені у:

1) документах Організації Об'єднаних Націй (ООН);

2) конвенціях і рекомендаціях Міжнародної організації праці;

3) декларовані в актах Ради Європи та інших міжнародних і регіональних організацій.

Міжнародний Білль про права людини складається з таких документів:

1. Загальна декларація прав людини.

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права.

3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права.

Стандарти соціальної політики Міжнародної організації праці (МОП). Основною метою діяльності МОП є встановлення загального та міцного миру на основі соціальної справедливості й забезпечення економічної та соціальної стабільності у світі.

Програма гідної праці містить такі елементи: **зайнятість, права, соціальний захист та соціальний діалог**. Програма гідної праці ґрунтується на переконанні, що всі ці чотири елементи потрібні для створення якнайкращих умов для соціального розвитку.

Зайнятість – це:

- ✓ справедливий заробіток, що забезпечує гідне життя;
- ✓ рівне ставлення до всіх;
- ✓ належні умови праці;
- ✓ здоров'я та безпека на робочому місці;
- ✓ доступ до значущої та продуктивної праці;
- ✓ перспективи особистого розвитку.

Права працівників стосовно зайнятості включають:

- ✓ свободу організацій;
- ✓ свободу волевиявлення;
- ✓ участь у прийнятті рішень, що можуть вплинути на життя, незалежно від статі;
- ✓ право на колективні переговори;
- ✓ свободу від дискримінацій;
- ✓ свободу від примусової праці;
- ✓ свободу від дитячої праці;
- ✓ юридичне визнання та доступ до юридичної допомоги;
- ✓ існування трудового законодавства та верховенство закону.

Соціальний захист передбачає:

- міцні зв'язки між продуктивною працею та безпекою тих, хто з якихось причин не має роботи;
- захист від втрати чи скорочення доходів унаслідок безробіття, травми, материнства, батьківства або похилого віку;
- чесні та вільні для вступу профспілки.

Соціальним діалогом передбачено, що:

- робітники мають права та мають бути представлені їхніми організаціями;
- найкращі та задовільні для всіх рішення досягаються шляхом співпраці, що є основою соціальної стабільності, соціального зростання та тривалого розвитку;
- існують шляхи обговорення та розв'язання конфліктів.

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:
<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Контрольні запитання

1. Що таке праця? Яка природа цього поняття?

2. Як пов'язані між собою права людини та її право на працю?
3. У яких міжнародних документах закріплені права людини?
4. Які документи визначають право людини на працю?
5. Із чого складаються європейські стандарти соціальної політики у сфері праці?
6. Якими нормативно-правовими актами регулюється сфера соціально-трудових відносин в Україні?
7. Що являє собою концепція гідної праці?
8. Як пов'язані між собою концепція гідної праці та корпоративна соціальна відповідальність?
9. Які елементи складають концепцію гідної праці?
10. Що таке зайнятість?
11. Які права мають працівники стосовно зайнятості?
12. Що таке соціальний захист? Із яких елементів він складається?
13. Що таке соціальний діалог?
14. Назвіть рівні проведення та сторони соціального діалогу.
15. Визначить місце Генеральної угоди у формуванні відносин із працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності.
16. Визначить місце колективного договору у формуванні відносин із працівниками на засадах корпоративної соціальної відповідальності.

Практичне завдання

✚ Написати аналітичне есе на одну з тем:

- ✓ Права людини і трудові практики як предмет КСВ.
- ✓ Міжнародні стандарти з прав людини: Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Конвенція про права дитини.
- ✓ Стандарти МОП і принципи Глобального договору у сфері праці.
- ✓ Гідна праця як предмет КСВ.
- ✓ Законодавство України у сфері праці як основа КСВ у відносинах із працівниками.
- ✓ Соціальний діалог і КСВ.

Посилання на приклад виконання завдання:

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470772>

Порядок подання завдання на перевірку

Виконайте завдання в Word, збережіть файл під назвою Пр3_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

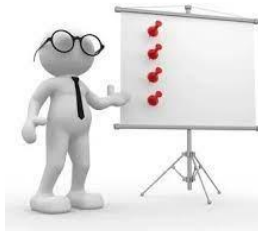
QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

Тема 4. Соціальні програми, проєкти та інвестиції

Мета: набути уявлення про соціальні програми та інструменти їх реалізації; усвідомити сутність благодійності, спонсорства, волонтерства; ознайомитися з принципами, формами і стратегіями соціального інвестування; визначити джерела соціальних інвестицій; з'ясувати значення соціальних інвестицій у діяльності підприємств..

1. Сутність, види та джерела фінансування соціальних програм. Інструменти реалізації соціальних програм.
2. Гранти. Благодійність та спонсорство. Основні форми реалізації волонтерства.
3. Зміст, цілі та завдання соціальної політики підприємства.
4. Сутність соціального інвестування, його особливості та форми. Види та джерела соціальних інвестицій.
5. Технології впровадження соціальних інвестиційних проєктів.
6. Стратегії соціального інвестування.
7. Вигоди та переваги корпорацій від реалізації соціальних інвестицій. Показники соціальної ефективності соціальних інвестицій.

Теоретичні основи практичного заняття

Схема побудови соціальної програми в узагальненому вигляді включає такі основні етапи :

1 етап – визначення та аналіз проблем. Проблеми, на вирішення яких буде спрямована програма, визначаються на підставі теоретичних досліджень.

У технології програмування проблеми розподіляють на стандартні (добре структуровані, тобто зміна чинника зумовлює однозначну зміну результативної ознаки); структуровані (тут зв'язки носять кореляційний характер високого ступеня щільності); слабо структуровані (з невисоким рівнем щільності зв'язків); неструктуровані (зв'язок може бути встановлений тільки на основі логічного аналізу);

2 етап – визначення цілей та побудова «дерева цілей». Як правило, цілі програм окреслюються у формі результату, який необхідно максимізувати, або у вигляді небажаного ефекту, вплив якого має бути мінімізований.

Визначаються генеральна мета (мета програми), безпосередня мета, а також цілі другого, третього і наступних рівнів (за необхідності);

3 етап – обґрунтування системи заходів, необхідних для досягнення цілей програми. На цьому етапі визначається адресність заходів, у разі необхідності будується мережевий графік реалізації програми, визначається критичний шлях. На цьому ж етапі формується стратегія програми та здійснюється оцінка ступеня досяжності різних варіантів, обирається одна з альтернатив як стратегія програми; у найбільш перспективну програму вносяться додаткові критерії або зміни шляхом доповнення або виключення яких-небудь елементів «дерева проблеми».

Більшість етапів програмного циклу вимагають обов'язкового проведення оцінювання. Під оцінюванням програми, як правило, розуміють міждисциплінарне дослідження, призначене для визначення та вимірювання прямих ефектів, результативності наслідків і впливів соціальних програм. Однак, крім результатів реалізації, доцільно оцінити і якість розробки самої програми, а саме: її відповідність стандартам, логіку та узгодженість окремих елементів, якість інформаційного та методологічного забезпечення, використаного при розробці.

Найбільш поширені шаблони соціальних програм:

✓ розвиток персоналу (націлені на залучення необхідних працівників, підвищення якості робочої сили, навчання та професійний розвиток, застосування мотиваційних схем оплати праці, надання соціального пакету, створення умов для відпочинку та дозвілля, участь співробітників у прийнятті управлінських рішень тощо);

✓ охорона здоров'я та безпечні умови праці (націлені на створення додаткових норм охорони здоров'я та умов безпеки на робочих місцях і припускають охорону праці та техніку безпеки, медичне обслуговування персоналу підприємства, підтримання санітарно-гігієнічних умов праці, підтримку материнства та дитинства, профілактику професійних захворювань тощо);

✓ соціально-відповідальна реструктуризація (націлені на пом'якшення соціальних наслідків звільнення працівників і припускають різноманітні форми підтримки працівників, які потрапили під скорочення: професійну перепідготовку, сприяння в працевлаштуванні, компенсаційні виплати, а також інформаційні кампанії, що висвітлюють майбутні структурні зміни на підприємстві тощо);

✓ природоохоронна діяльність (здійснення з ініціативи підприємства програм, спрямованих на скорочення шкідливого впливу на навколишнє середовище);

✓ розвиток місцевого співтовариства (підтримка соціально незахищених категорій населення, підтримка збереження і розвитку житлово-комунального господарства та об'єктів культури, спонсорство освітніх і спортивних організацій, благодійні акції тощо);

✓ добросовісна ділова практика (проведення підприємством політики інформаційної відкритості, сприяння розвитку малого бізнесу, співпраця з

державними органами управління, асоціаціями споживачів та іншими громадськими організаціями).

Найбільш поширеною формою фінансування соціальних програм та проєктів є гранти.

Гранти – це цільові кошти, які надаються на безоплатній основі некомерційним організаціям або фізичним особам на реалізацію соціальних проєктів, благодійних програм, проведення досліджень, навчання, на інші суспільно корисні цілі з подальшим звітом про їх використання і результати зміни ситуації. Як правило, гранти надаються на конкурсній основі та на умовах, які визначає грантодавець.

Грантові кошти або майно надаються безоплатно і без повернення грантодавцю. Завдяки грантам здійснюється підтримка неприбуткових проєктів, які є важливими для суспільства або конкретної територіальної громади, організації чи установи.

Грантове фінансування може допомогти розв'язати чимало важливих питань розвитку територій, навчальних, медичних та спортивно-оздоровчих закладів, на які, зазвичай, не вистачає коштів у місцевих бюджетах.

Гранти є найбільш поширеною формою фінансування соціальних програм і проєктів.

Корпоративне спонсорство – це фінансова підтримка, яка надається корпорацією в обмін на громадське визнання чи з іншою метою.

Спонсорство є особливим видом комунікації, яке виявляється у матеріальній підтримці конкретного суб'єкта суспільства з метою створення або підкріплення позитивного образу спонсора.

Корпоративне волонтерство – це політика компанії, спрямована на залучення працівників компанії до благодійної та волонтерської діяльності.

Феномен «корпоративне волонтерство» виникає на зламі інтересів трьох соціальних гравців: бізнесу, громади та безпосередньо волонтерів, приносячи вигоди кожному з них. Громада отримує додаткові фінансові та людські ресурси для розв'язання певної соціальної проблеми.

Орім того, програми корпоративного волонтерства – це неформальний канал поширення таких суспільних цінностей як безкорисливість, взаємодопомога та піклування.

Соціальне інвестування – фінансові вкладення з метою вирішення соціальних проблем і отримання прибутку. Соціальні інвестиції є добровільним внеском бізнесу в розвиток суспільства. Вони визначають новий рівень розвитку відносин між владою, бізнесом і суспільством загалом. Соціальне інвестування – це і спосіб реалізації корпоративної соціальної відповідальності за допомогою цільових програм. Соціальне інвестування включає екологічні, соціальні, управлінські та інші фундаментальні чинники сталого розвитку в процесі прийняття інвестиційних рішень. Такий комплексний підхід до інвестування спрямований на досягнення конкурентоспроможної прибутковості, скоригованої з урахуванням ризику.

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:
<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Контрольні запитання

1. Дайте визначення та розкрийте сутність соціальних програм.
2. Назвіть основні ознаки класифікації соціальних програм.
3. Охарактеризуйте форми та джерела фінансування соціальних програм.
Наведіть приклади.
4. Перерахуйте та охарактеризуйте основні етапи розробки та реалізації соціальної програми.
5. Які чинники впливають на процес формування та реалізацію соціальних програм?
6. Охарактеризуйте основні інструменти реалізації соціальних програм.
Наведіть приклади.
7. Надайте розгорнуту відповідь щодо сутності грантів, їх типів, видів і моделей управління грантовими програмами.
8. Охарактеризуйте активи та інструменти компаній, які використовуються у благодійній діяльності. Наведіть приклади.
9. Порівняйте поняття «спонсорство» та «благодійність».
10. Визначте подібності та відмінності «in-kind giving» та «pro bono» благодійності.
11. Детально охарактеризуйте основні форми реалізації волонтерства.
12. Назвіть основні підходи, які залежать від ролі компанії у формуванні програм корпоративного волонтерства.
13. Поясніть сутність соціальної політики підприємства. Окресліть її цілі та завдання.
14. Перерахуйте чинники, які впливають на соціальну політику підприємства.
15. Охарактеризуйте основні стратегічні напрями зовнішньої соціальної політики підприємства.
16. Назвіть основні стратегічні напрями внутрішньої соціальної політики підприємства.
17. Укажіть основні відмінності соціального інвестування.
18. Що собою являють соціальні інвестиції? Які вигоди доцільно очікувати підприємству від їх реалізації?
19. Охарактеризуйте основні форми соціального інвестування. Відзначте найголовніші риси кожної форми.
20. Перерахуйте типи корпоративних соціальних інвестицій. Поясніть їх зв'язок із корпоративною стратегією підприємства.

21. Наведіть приклади окремих типів корпоративних соціальних інвестицій.
22. Перерахуйте основні ознаки класифікації соціальних інвестицій.
23. Здійсніть порівняльну характеристику наявних технологій упровадження соціальних інвестиційних проєктів.
24. Визначте відмінні та загальні риси наявних стратегій соціального інвестування.
25. Перелічіть основні вигоди й переваги для корпорацій від реалізації соціальних інвестицій. Наведіть приклади на підтвердження.
26. Охарактеризуйте основні показники оцінки ефективності соціального інвестування.

Інтерактивні вправи

- Побудова ментальної карти на контрольні запитання.

Посилання на методичні вказівки до побудови ментальної карти:

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=503849>

Приклад. Ментальна карта «Соціальні інвестиції»:

<https://app.wisemapping.com/c/maps/1512032/public>

Практичні завдання

Завдання 1. Соціальні програми компаній у світі, як правило, розглядають за такими напрямками: екологічна відповідальність; відповідальність перед персоналом; пропаганда здорового способу життя; розвиток освіти, культури та масових комунікацій; пропаганда патріотизму, дружби народів, відповідальності громадян перед суспільством; соціальні програми для місцевої громади. На прикладі конкретних ситуацій визначте, які з напрямів соціальної програми застосовують у таких підприємствах: «Кока-Кола Беверіджиз Україна», «МакДональдз Юкрейн Лтд», «Samsung Україна».

Завдання 2. Здійсніть моніторинг корпоративних програм соціальної відповідальності. Визначте напрями позиціонування підприємств як соціально відповідальних у сфері формування та розвитку персоналу.

Завдання 3. Основними напрямками соціальних програм є: розвиток персоналу; охорона здоров'я та безпечні умови праці; соціально відповідальна реструктуризація (структуризація); природоохоронна діяльність і ресурсозбереження; розвиток місцевої громади; сумлінна ділова практика.

Наведіть приклади реалізації відповідних соціальних програм за двома напрямками (на вибір).

Завдання 4. Компанія, яка системно реалізує КСВ-стратегію, може збільшити свої доходи за рахунок збільшення свого соціального капіталу, при цьому впливати на зміцнення соціального капіталу суспільства загалом, сприяючи обміну знаннями та інформацією. У таблиці «Типи корпоративної стратегії та її характеристика» запропоновано типи стратегій, які є найбільш поширеними моделями стратегії зацікавлених сторін, що використовують для активізації соціального капіталу організації. Надайте характеристику кожному типу стратегії.

Тип стратегії	Характеристика стратегії
Стратегія інформування	
Стратегія реагування	
Стратегія залучення	

Завдання 5. Охарактеризуйте технологію соціального інвестування, яка передбачає створення спеціальних експериментальних об'єктів із режимом найбільшого сприяння для реалізації соціального інвестиційного проекту.

Завдання 6. Наведіть приклади компаній, які використовують масову технологію впровадження соціальних інвестиційних проектів.

Посилання на приклад виконання завдання:

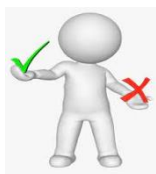
<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470773>

Порядок подання завдань на перевірку

Виконайте завдання в Word, збережіть файл під назвою Пр4_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

Тести

1. За територіальним масштабом соціальні програми розподіляються на:
 - а) глобальні, національні, регіональні, територіальні;

б) короткострокові, середньострокові, довгострокові, постійно діючі;
в) програми жорсткого типу, функціональні, програми субсидій;
г) програми попередження негативних соціальних наслідків, програми подолання негативних соціальних явищ і процесів, програми розвитку соціальної сфери.

2. За способом управління та фінансування соціальні програми розподіляються на:

а) глобальні, національні, регіональні, територіальні;
б) короткострокові, середньострокові, довгострокові, постійно діючі;
в) програми жорсткого типу, функціональні, програми субсидій;
г) програми попередження негативних соціальних наслідків, програми подолання негативних соціальних явищ і процесів, програми розвитку соціальної сфери.

3. За спрямованістю соціальні програми розподіляються на:

а) глобальні, національні, регіональні, територіальні;
б) короткострокові, середньострокові, довгострокові, постійно діючі;
в) програми жорсткого типу, функціональні, програми субсидій;
г) програми попередження негативних соціальних наслідків, програми подолання негативних соціальних явищ і процесів, програми розвитку соціальної сфери.

4. За терміном дії соціальні програми розподіляються на:

а) глобальні, національні, регіональні, територіальні;
б) короткострокові, середньострокові, довгострокові, постійно діючі;
в) програми жорсткого типу, функціональні, програми субсидій;
г) програми попередження негативних соціальних наслідків, програми подолання негативних соціальних явищ і процесів, програми розвитку соціальної сфери.

5. Яке з джерел фінансування соціальних програм належить до зовнішніх?

а) державний бюджет, місцеві бюджети;
б) спеціальні фонди регіонального розвитку;
в) стабілізаційний фонд;
г) волонтерська діяльність.

6. Яке з джерел фінансування соціальних програм належить до внутрішніх?

а) кошти та інші активи міжнародних фондів;
б) засоби надання послуг неприбуткових організацій;
в) спільні соціальні програми бізнесу та влади;
г) державний бюджет, місцеві бюджети.

7. За сферою інтересів грантодавці розподіляються на:

а) вузькоспеціалізовані та універсальні;
б) національні та міжнародні;
в) міждержавні, урядові, суспільні та корпоративні організації;
г) надають гранти, виділяють стипендії на навчання, здійснюють експертну (консультативну) допомогу, надають технології, обладнання.

8. За видами допомоги, що надається, грантодавці розподіляються на:

а) вузькоспеціалізовані та універсальні;

б) національні та міжнародні;
в) міждержавні, урядові, суспільні та корпоративні організації;
г) надають гранти, виділяють стипендії на навчання, здійснюють експертну (консультативну) допомогу, надають технології, обладнання.

9. За територіальними межами дії грантодавці розподіляються на:

а) вузькоспеціалізовані та універсальні;
б) національні та міжнародні;
в) міждержавні, урядові, суспільні та корпоративні організації;
г) надають гранти, виділяють стипендії на навчання, здійснюють експертну (консультативну) допомогу, надають технології, обладнання.

10. За джерелом капіталу грантодавці розподіляються на:

а) вузькоспеціалізовані та універсальні;
б) національні та міжнародні;
в) міждержавні, урядові, суспільні та корпоративні організації;
г) надають гранти, виділяють стипендії на навчання, здійснюють експертну (консультативну) допомогу, надають технології, обладнання.

11. Яка ключова риса характерна для грантів і відрізняє їх від благодійності?

а) безоплатність;
б) прибутковість діяльності;
в) суспільна користь;
г) можливість надання в натуральній формі.

12. Чим відрізняється благодійність від спонсорства?

а) непрофільна для бізнесу діяльність;
б) адресна допомога;
в) надання грошових коштів;
г) взаємовигідна діяльність.

13. Сутність «pro bono» благодійних пожертв визначається:

а) наданням добровільних і безоплатних професійних послуг;
б) наданням грошей на виконання певної програми.

14. Яка форма соціальних інвестицій спрямована на вкладення ресурсів в об'єкти соціальної інфраструктури для отримання суспільного ефекту?

а) соціальні бізнес-інвестиції;
б) інвестиції, які суттєво впливають на суспільство;
в) корпоративне спонсорство;
г) застосування венчурного капіталу в соціальних інвестиційних проєктах.

15. Чим відрізняються соціальне інвестування від класичного інвестування?

а) об'єктом інвестування;
б) неможливістю отримати економічний ефект;
в) строком інвестування;
г) показниками оцінки.

16. Який інструмент реалізації соціальних програм не може бути віднесений до соціальних інвестицій?

а) адресна допомога третім особам;
б) консультативні послуги;

- в) благодійні пожертви;
- г) матеріальна допомога суспільним підприємствам.

17. Які з перерахованих рис не відповідають сутності соціального інвестування?

- а) раціональний мотив здійснення;
- б) з основними інтересами бізнесу не пов'язані;
- в) рішення щодо вибору об'єкта вкладень приймаються на основі особистих симпатій;
- г) є частиною бізнес-діяльності компанії.

18. Яка характеристика притаманна стратегії соціального інвестування «просіювання» (screening)?

- а) вибір компаній-партнерів відбувається на основі встановлених фільтрів;
- б) можливість інвестора впливати на поведінку компанії;
- в) соціальним інвестуванням займаються регіональні банки шляхом реалізації місцевих соціальних програм;
- г) інвестори спрямовують свої кошти малозабезпеченим категоріям громадян.

19. Яка характеристика притаманна стратегії соціального інвестування «активність акціонерів» (shareholder activism)?

- а) вибір компаній-партнерів відбувається на основі встановлених фільтрів;
- б) можливість інвестора впливати на поведінку компанії;
- в) соціальним інвестуванням займаються регіональні банки шляхом реалізації місцевих соціальних програм;
- г) створюються кооперативи чи спілки у сфері житлово-комунального господарства.

20. Як називається технологія впровадження соціальних інвестиційних проєктів, за якою Міністерство освіти і науки України розробляє нормативи створення навчальних посібників і підручників, рекомендує певне наукове видання для використання в освітньому процесі:

- а) точкового виду;
- б) масового виду;
- в) ринкового виду;
- г) агресивного виду.

21. Як називається технологія впровадження соціальних інвестиційних проєктів, за якою на телебаченні розміщується і розповсюджується реклама щодо використання засобів для боротьби з ВІЛ/СНІД?

- а) точкового виду;
- б) масового виду;
- в) ринкового виду;
- г) агресивного виду.

22. Яка технологія соціального інвестування передбачає створення спеціальних експериментальних об'єктів із режимом найбільшого сприяння для реалізації соціального інвестиційного проєкту?

- а) точкового виду;
- б) масового виду;
- в) ринкового виду;

г) агресивного виду.

23. Як називається технологія впровадження соціальних інвестиційних проектів, за якою мережі аптек реалізують соціальні товари (лікарські засоби) для пенсіонерів?

- а) точкового виду;
- б) масового виду;
- в) ринкового виду;
- г) агресивного виду.

24. Для якої технології впровадження соціальних проектів характерна максимальна активність компанії?

- а) точкового виду;
- б) масового виду;
- в) ринкового виду;
- г) агресивного виду.

25. При якому виді соціального інвестування одержання соціального ефекту відбувається через певний часовий проміжок після вкладення ресурсів?

- а) послідовні інвестиції;
- б) інвестиції з прямим соціальним ефектом;
- в) взаємозалежні інвестиції;
- г) інтервальні інвестиції.

26. При якому виді соціального інвестування відбувається передусім зміна певної сфери соціальної системи, а потім – отримання позитивного ефекту?

- а) інвестиції з прямим соціальним ефектом;
- б) інвестиції з опосередкованим соціальним ефектом;
- в) взаємозалежні інвестиції;
- г) вимушені інвестиції.

27. За об'єктами вкладень соціальні інвестиції розподіляються на:

- а) матеріальні інвестиції, фінансові інвестиції, нематеріальні інвестиції;
- б) прямі інвестиції, непрямі інвестиції;
- в) послідовні інвестиції, паралельні інвестиції, інтервальні інвестиції;
- г) незалежні інвестиції, взаємозалежні інвестиції, взаємовиключні інвестиції.

28. За характером участі в інвестуванні соціальні інвестиції розподіляються на:

- а) матеріальні інвестиції, фінансові інвестиції, нематеріальні інвестиції;
- б) прямі інвестиції, непрямі інвестиції;
- в) послідовні інвестиції, паралельні інвестиції, інтервальні інвестиції;
- г) незалежні інвестиції, взаємозалежні інвестиції, взаємовиключні інвестиції.

29. За взаємозв'язком між вкладенням ресурсів та отриманням соціально-економічного ефекту соціальні інвестиції розподіляються на:

- а) матеріальні інвестиції, фінансові інвестиції, нематеріальні інвестиції;
- б) прямі інвестиції, непрямі інвестиції;
- в) послідовні інвестиції, паралельні інвестиції, інтервальні інвестиції;
- г) незалежні інвестиції, взаємозалежні інвестиції, взаємовиключні інвестиції.

30. За сумісністю здійснення соціальні інвестиції розподіляються на:

- а) матеріальні інвестиції, фінансові інвестиції, нематеріальні інвестиції;
- б) прямі інвестиції, непрямі інвестиції;
- в) послідовні інвестиції, паралельні інвестиції, інтервальні інвестиції;
- г) незалежні інвестиції, взаємозалежні інвестиції, взаємовиключні інвестиції.

Порядок подання тестів на перевірку

Скопіюйте тести, вставте у файл Word, дайте на них відповіді, збережіть файл під назвою Т4_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

Тема 5. Екологічні аспекти корпоративної соціальної відповідальності

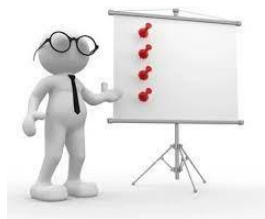
1. Сутність і значення відповідального ставлення організацій до довкілля.
2. Превентивний підхід до вирішення екологічних проблем.
3. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо.

стандартів тощо.

4. Міжнародні документи щодо навколишнього середовища (Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро тощо) та стандарти екологічного менеджменту (серія ISO 14000).

5. Законодавство України про охорону навколишнього середовища. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо.

6. Міжнародний та український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності.

Теоретичні основи практичного заняття

Одним із найскладніших завдань екологічної відповідальності підприємства є збереження балансу між потребами розвитку бізнесу й необхідністю поліпшити наслідки його впливу на навколишнє середовище.

Основні принципи екологічної відповідальності підприємства:

1. Забезпечення екологічної безпеки продукції та технологічних процесів її виробництва повинно будуватися на підставі вітчизняних законів і

стандартів, міжнародних екологічних нормативів і вимог, власних стандартів і нормативних документів підприємства і вимог споживача.

2. Ставитися до питань охорони навколишнього середовища потрібно як до постійної системи управління господарською діяльністю.

3. Ретельний облік і класифікація джерел впливу на навколишнє середовище складу і обсягу твердих і рідких відходів, викидів в атмосферу є необхідною умовою для вдосконалення природоохоронної діяльності підприємства, планування та реалізації програм і рішень, спрямованих на підвищення якості навколишнього середовища і екологічної безпеки продукції.

4. Застосування сучасних технологій, нових наукових розробок, знань і досвіду персоналу для ефективнішого використання людської праці, енергетичних і сировинних ресурсів, скорочення рівня відходів виробництва і споживання при розробці й виготовленні продукції.

5. Кожен проєкт на нове будівництво, розширення, технічне переозброєння не повинен бути допущений до реалізації без позитивного висновку державної екологічної експертизи.

6. Навчати персонал підприємства роботи в системі охорони навколишнього середовища. Регулярно проводити перенавчання.

7. Безперервно вдосконалювати систему екологічного управління, постійно знижувати вплив на навколишнє середовище.

8. Створювати умови для відкритої демонстрації екологічної відповідальності підприємства будь-яким зацікавленим сторонам.

9. Послідовно розвивати систему власних екологічних стандартів підприємства. Регулярно узагальнювати та поширювати досвід екологічної діяльності.

10. Важливість турботи про навколишнє середовище, вирішення екологічних проблем повинні завжди враховуватися також у взаєминах із постачальниками та споживачами.

11. Підприємства повинні з місцевими органами влади, інститутами громадянського суспільства брати участь у розробці та реалізації проєктів охорони навколишнього середовища, сприяти навчанню за програмами здорового способу життя.

Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) розробила стандарти, які допомагають організаціям дотримуватися активного підходу до вирішення екологічних питань: серія стандартів ISO 14000 з екологічного менеджменту. Основним документом серії стандартів вважається ISO 14001 – «Специфікація і керівництво по використанню систем екологічного менеджменту». Стандарт ISO 14001 може використовуватися в компаніях і підприємствах різних галузей промисловості та може бути адаптований до місцевих вимог і умов.

Міжнародні документи щодо навколишнього середовища:

1. Декларація Ріо-де-Жанейро.
2. Цілі розвитку тисячоліття.
3. Екологічні принципи Глобального договору ООН.
4. Серія стандартів ISO 14000.
5. Екологічний стандарт EMAS.

Законодавство України про охорону навколишнього середовища:

1. Конституція України.

2. Кодекси:

- Водний кодекс України;
- Земельний кодекс України;
- Повітряний кодекс України;
- Лісовий кодекс України;
- Кодекс України про надра.

3. Закони України (близько 40), у числі яких:

- Про охорону навколишнього середовища;
- Про екологічну експертизу;
- Про екологічний аудит;
- Про природно-заповідний фонд країни;
- Про охорону атмосферного повітря;
- Про тваринний світ;
- Про енергозбереження;
- Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку;
- Про поводження з радіоактивними відходами;
- Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи ;

– Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи та ін.

Вітчизняний досвід впровадження принципів екологічної відповідальності представлений такими заходами:

1. Участь в окремих акціях День Землі, Година Землі;

2. Створення та сертифікація на підприємствах систем екологічного управління;

3. Упровадження принципів зеленого офісу.

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:
<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Контрольні запитання

1. Що таке екологічна відповідальність підприємства та з яких компонентів вона складається?
2. Що собою являють рейтинги екологічних витрат?
3. Які основні принципи екологічної відповідальності підприємства?
4. Чим обумовлено широке міжнародне співробітництво у розв'язанні екологічних проблем?

5. Які міжнародні документи регулюють відносини у сфері охорони навколишнього середовища?
6. Яка серія стандартів регулює систему екологічного менеджменту?
7. Які екологічні принципи визначено в Глобальному догові ООН?
8. Які нормативні акти становлять екологічне законодавство України?
9. Що таке «зелений офіс»?
10. Які питання розглядаються в Декларації Ріо-де-Жанейро?

Практичне завдання

✚ Написати есе на одну з тем:

- ✓ Сутність і значення відповідального ставлення організацій до довкілля.
- ✓ Міжнародні документи щодо навколишнього середовища (Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро тощо) та стандарти екологічного менеджменту (серія ISO 14000).
- ✓ Законодавство України про охорону навколишнього середовища.
- ✓ Превентивний підхід до вирішення екологічних проблем.
- ✓ Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо.
- ✓ Міжнародний і вітчизняний досвід упровадження принципів екологічної відповідальності організацій.

Посилання на приклад виконання завдання:

<https://moodle.znu.edu.ua/course/modedit.php?update=470774&return0>

Порядок подання завдання на перевірку

Виконайте завдання в Word, збережіть файл під назвою Пр5_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

Змістовий модуль 3. Інформаційна політика і соціальна звітність

Тема 6. Соціальна (нефінансова) звітність як інструмент КСВ

Мета: розглянути соціальну (нефінансову) звітність як інструмент КСВ, з'ясувати її сутність та значення; зіставити характеристики фінансової та соціальної (нефінансової) звітності; ознайомитися зі стандартами оформлення соціальних (нефінансових) звітів підприємств; засвоїти закордонний досвід щодо регулювання питань створення та представлення соціальної (нефінансової) звітності.

1. Сутність та значення соціальної (нефінансової) звітності підприємства.

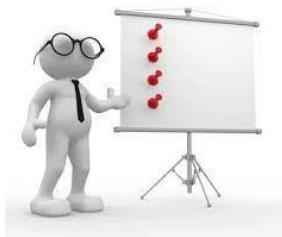
2. Порівняльна характеристика фінансової та соціальної (нефінансової) звітності.

3. Принципи створення соціального (нефінансового) звіту підприємства.

4. Основні стандарти складання соціальних (нефінансових) звітів підприємств.

5. Форми соціального (нефінансового) звіту та його рекомендована структура.

6. Закордонний досвід щодо регулювання питань створення та представлення соціальної (нефінансової) звітності.

Теоретичні основи практичного заняття

Засобом інформування громадськості щодо цілей і результатів соціально-орієнтованої діяльності, здійснення трансформацій бізнесу відповідно до принципів стійкого гармонійного розвитку є *нефінансова (соціальна) звітність компанії*.

Соціальна, або нефінансова звітність – це звіти компаній, що включають інформацію не тільки про результати фінансово-економічної діяльності (прибуток, дивіденди, інвестиції, компенсації співробітникам, репутація тощо), але й соціальні (охорона здоров'я та безпека, трудові відносини, етика бізнесу, взаємовідносини з корінними народами тощо) та екологічні (використовувана енергія, викиди вуглецю, використання землі й екосистем, техногенні аварії, відповідність / невідповідність екологічному законодавству тощо) показники. Вона є публічною і розглядається як інструмент інформування різних груп впливу компанії (акціонерів, співробітників, партнерів, клієнтів, місцевої громади, широкої громадськості, уряду, міжнародної спільноти і суспільства) про те, як і якими темпами компанія реалізує закладені в своїх стратегічних планах розвитку цілі щодо економічної сталості, соціального добробуту та екологічної стабільності.

На сьогодні найбільш поширеними є такі види нефінансових звітів:

– звіт із прогресу (про виконання принципів Глобального договору ООН), який складається лише підприємствами-членами Глобального договору ООН. У звіті відображається стан виконання принципів соціальної відповідальності та плани на майбутнє (не проходить аудит);

– звіт за GRI-стандартом (звіт зі сталого розвитку), що містить чіткі індикатори щодо діяльності компанії (можливий аудит);

– звіт за стандартом AA1000, заснований на діалозі зі стейкхолдерами, який структурно відповідає їхнім інформаційним запитам (можливий аудит).

Переваги нефінансової звітності:

- ✓ формує довіру до підприємства з боку різних груп впливу;
- ✓ підвищує прозорість підприємства;
- ✓ зміцнює ділові відносини та сприяє розширенню ринків, доступу до фінансових ресурсів, зокрема від міжнародних фінансових інституцій;
- ✓ сприяє формуванню іміджу відповідального роботодавця серед молодих фахівців.

Окрім вигод, *нефінансова звітність також несе в собі певні ризики*, про які підприємствам варто знати:

- ✓ можлива критика;
- ✓ дилетантизм і невігластво;
- ✓ ресурсозатратність;
- ✓ достовірність даних;
- ✓ відсутність запасного виходу.

Основною інформаційною базою для нефінансового звіту є дані бухгалтерського та управлінського обліку.

У світовій практиці є **три форми формування нефінансової звітності:**

1. Довільна форма, найпоширеніша в практичній діяльності форма звіту, яка призначена для зовнішніх користувачів і не вимагає проведення соціального аудиту.

2. Комплексні звіти:

– комплексний звіт за методом потрійного підсумку (Triple Bottom-Line).

Сутність цього методу полягає у висвітленні діяльності компанії з трьох точок зору: 1) економічних результатів діяльності – фінансово-економічні і виробничі показники (прибуток, обсяг виробленої продукції тощо); 2) екологічних результатів діяльності – вплив основної діяльності на довкілля та здоров'я людей (наприклад, дані про шкідливі викиди в атмосферу й застосування природоохоронних технологій); 3) соціальних результатів діяльності – широкий спектр інформації, яка стосується діяльності компанії щодо своїх працівників, клієнтів, місцевих громад, інших цільових аудиторій та суспільства в цілому.

– комплексний звіт за методом Лондонської групи порівняльного аналізу (London Benchmarking Group);

– комплексний звіт за методом групи корпоративного громадянства (Corporate Social Citizenship) чи за якимось іншим подібним методом.

3. Стандартизовані звіти. Такі форми мають певні переваги над попередніми, які полягають у можливостях порівняння зі звітами інших компаній, що дає можливість визначення соціального рейтингу компанії та визнання її в міжнародній діловій спільноті.

Найбільш розповсюдженими міжнародними стандартами звітності є: стандарти Саншайн; GRI; AA1000; SA8000.

Найпоширенішою формою звітності є вільна. Її використовує більшість компаній, що позиціонують себе соціально орієнтованими. Вона зводиться до випуску звітів про добродійні програми компанії, підтримку компанією освіти, охорони здоров'я, культури та спорту. Ця форма є дуже зручною для компанії, проте не може забезпечити достовірність звіту й можливість порівняти його з іншими подібними документами, не сприяє оцінці та визнанню з боку вітчизняних і міжнародних організацій.

Звіт у вільній формі, зазвичай, призначений виключно для зовнішньої аудиторії і не передбачає проведення соціального аудиту – аналізу ефективності соціальних програм компанії і перевірки їхньої відповідності обраним стандартам.

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:

<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Посилання на звіт зі сталого розвитку АТ Фармак:

https://farmak.ua/wp-content/uploads/2022/12/zvit_zi_stalogo_rozvitku_2021-1.pdf

Контрольні запитання

1. Дайте розгорнуту відповідь щодо сутності соціального звіту компанії.
2. Які риси притаманні і фінансовим, і нефінансовим звітам водночас?
3. Перелічіть суттєві відмінності між фінансовими та нефінансовими звітами підприємства.
4. Окресліть основні принципи створення нефінансового звіту підприємства.
5. Продемонструйте на прикладах, яку інформацію можуть отримати зовнішні та внутрішні стейкхолдери в процесі ознайомлення із соціальними звітами підприємства.
6. Перерахуйте країни, де процес надання соціального звіту підприємства є обов'язковим із законодавчо визначеними нормами надання інформації.

7. Надайте порівняльну характеристику основних стандартів складання соціальних звітів підприємств.

8. Назвіть та охарактеризуйте основні рекомендовані розділи соціального звіту підприємства.

9. Перерахуйте основні вигоди компанії від ведення та надання соціальної звітності.

10. Перерахуйте основні ризики компанії від ведення та надання соціальної звітності.

11. Охарактеризуйте основні етапи підготовки та представлення соціального звіту.

Інтерактивні вправи

 Побудова ментальної карти на контрольні запитання.

Посилання на методичні вказівки до побудови ментальної карти:

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=503849>

Приклад: Ментальна карта «Нефінансова звітність»:

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=503849>

Практичні завдання

Завдання 1. Проаналізуйте структуру звітів із корпоративної соціальної відповідальності «Carlsberg Україна» (як змінювалася структура звітів – розділи, напрями – за останні 3-4 роки, які основні напрями КСВ обрала для себе компанія, інтереси яких груп стейкхолдерів підтримує і намагається задовольняти). Для виконання цього завдання самостійно оберіть систему критеріїв (якісних ознак звіту) та індикаторів.

Завдання 2. Самостійно сформууйте систему кількісних показників оцінки результативності звітів «Оболонь» (у динаміці за 3-4 роки). Наприклад, кількість екскурсантів, які відвідали компанію; кількість створених нових робочих місць.

Завдання 3. Визначте наявні переваги компанії «МакДональдз Юкрейн Лтд» від здійснення соціально відповідальної діяльності, запропонуйте потенційні напрями вдосконалення діяльності компанії у сфері КСВ та укажіть очікувані результати від їхнього впровадження.

Посилання на приклад виконання завдання:

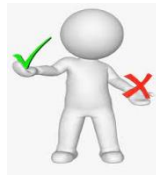
<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470778>

Порядок подання роботи

Виконайте завдання в Word, збережіть файл під назвою Прб_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

Тести

1. Як називається процес підготовки та представлення зацікавленим сторонам і суспільству інформації про соціальні й екологічні наслідки схвалюваних компанією економічних рішень?

- а) соціальне інвестування;
- б) соціальна звітність;
- в) рейтингування (ранжування);
- г) бізнес-планування.

2. Які критерії непридатні для характеристики нефінансових звітів?

- а) повний ступінь відкритості;
- б) обов'язковий для виконання;
- в) передбачає використання економічних, екологічних і соціальних показників;
- г) надає змістовну характеристику власного та залученого капіталу.

3. Як називається принцип створення нефінансового звіту, що відображує необхідність надання як позитивних, так і негативних аспектів діяльності підприємства?

- а) збалансованість;
- б) порівнянність;
- в) повнота;
- г) суттєвість.

4. Як називається принцип створення нефінансового звіту, який передбачає синхронізацію періоду надання фінансової та соціальної звітності зацікавленим сторонам?

- а) повнота;
- б) надійність;

- в) своєчасність;
- г) збалансованість.

5. Як називається принцип створення нефінансового звіту, який вимагає від підприємства наведення в соціальних звітах такої інформації, яка дозволила б зацікавленим сторонам аналізувати зміни й порівнювати результати?

- а) точність;
- б) повнота;
- в) ясність;
- г) порівнянність.

6. Яка інформація не відображається в розділі соціального звіту «Екологічні показники»?

- а) використані енергії та води;
- б) контроль щодо маркування продукції;
- в) частка використання вторинної сировини;
- г) охорона здоров'я та безпека праці.

7. Яка інформація не відображається в розділі соціального звіту «Права людини»?

- а) відгуки про продукцію підприємства та реагування на скарги споживачів;
- б) гендерні характеристики працівників підприємства;
- в) ставлення до дитячої праці та її захист;
- г) підтримка політичних партій та громадських об'єднань.

8. Яка інформація не відображається в розділі соціального звіту «Відповідальність щодо споживання продукції»?

- а) процедури дотримання добровільних кодексів стосовно етики рекламних звернень;
- б) здоров'я та безпека кінцевих споживачів продукції (послуг);
- в) контроль щодо забезпечення безпеки транспортування продукції;
- г) відносини між керівництвом та персоналом.

9. Який розділ соціального звіту має містити інформацію щодо наявності на підприємстві внутрішніх кодексів поведінки?

- а) відповідальність щодо суспільства;
- б) права людини;
- в) структура управління та система менеджменту;
- г) соціальні показники.

10. Який розділ соціального звіту має містити інформацію щодо практики найму, заохочення та звільнення персоналу?

- а) відповідальність щодо суспільства;
- б) права людини;
- в) структура управління та система менеджменту;
- г) соціальні показники.

11. Який розділ соціального звіту має містити інформацію про масштаб підприємства: кількість працівників, обсяг продукції, вартість капіталу та активів тощо?

- а) структура управління та система менеджменту;

- б) загальна характеристика підприємства;
- в) відповідальність щодо персоналу;
- г) відповідальність щодо партнерів і постачальників.

12. Який розділ соціального звіту має містити інформацію щодо реалізації соціальних програм у сфері реставрації пам'яток архітектури, пам'ятників, збереження історичних місць?

- а) суспільство;
- б) права людини;
- в) соціальні показники;
- г) система менеджменту.

13. Які основні сфери впливу діяльності підприємств розкриваються у «Звітах із прогресу»?

- а) права людини, трудові відносини, навколишнє середовище, боротьба з корупцією;
- б) права людини, боротьба з корупцією;
- в) навколишнє середовище, боротьба з корупцією;
- г) права людини, трудові відносини.

14. У якому році був розроблений Інститутом соціальної та етичної звітності (Institute of Social and Ethical AccountAbility) Звіт за стандартом AA1000:

- а) у 1999 р.;
- б) у 2000 р.;
- в) у 2005 р.;
- г) у 2010 р.

15. У якому році був розроблений Британським інститутом стандартизації Стандартизований звіт за ISO 14000?

- а) у 1992 р.;
- б) у 1995 р.;
- в) у 2000 р.;
- г) у 2015 р.

16. Які індикативні показники соціального звіту рекомендується для відображення в розділі «Санаторне забезпечення працівників»?

- а) кількість наданих путівок працівникам за зниженою ціною, сума витрачених коштів на путівки для працівників;
- б) кількість працівників, які скористалися послугами медичного комплексу;
- в) наявність санаторіїв для дітей, кількість відправлених дітей по путівках, сума витрачених коштів на путівки для дітей;
- г) сума соціальних виплат на одного працівника або у % до фонду оплати праці, кількість працівників, які отримали соціальну допомогу.

17. Які індикативні показники соціального звіту рекомендується для відображення в розділі «Медичне забезпечення працівників»?

- а) кількість наданих путівок працівникам за зниженою ціною, сума витрачених коштів на путівки для працівників;

б) кількість працівників, які скористалися послугами медичного комплексу;

в) наявність санаторіїв для дітей, кількість відправлених дітей по путівках, сума витрачених коштів на путівки для дітей;

г) сума соціальних виплат на одного працівника або у % до фонду оплати праці, кількість працівників, які отримали соціальну допомогу.

18. Які індикативні показники соціального звіту рекомендується для відображення в розділі «Піклування про дітей та внуків працівників»?

а) кількість наданих путівок працівникам за зниженою ціною, сума витрачених коштів на путівки для працівників;

б) кількість працівників, які скористалися послугами медичного комплексу;

в) наявність санаторіїв для дітей, кількість відправлених дітей по путівках, сума витрачених коштів на путівки для дітей;

г) сума соціальних виплат на одного працівника або у % до фонду оплати праці, кількість працівників, які отримали соціальну допомогу.

19. Які індикативні показники соціального звіту рекомендується для відображення в розділі «Соціальні виплати»?

а) кількість наданих путівок працівникам за зниженою ціною, сума витрачених коштів на путівки для працівників;

б) кількість працівників, які скористалися послугами медичного комплексу;

в) наявність санаторіїв для дітей, кількість відправлених дітей по путівках, сума витрачених коштів на путівки для дітей;

г) сума соціальних виплат на одного працівника або у % до фонду оплати праці, кількість працівників, які отримали соціальну допомогу.

20. Які індикативні показники соціального звіту рекомендується для відображення в розділі «Безпека працівників (система КСУОП)»?

а) параметри якості та безпечності продукції, наявність сертифікатів, дотримання міжнародних стандартів систем якості;

б) кількість працівників, які скористалися послугами медичного комплексу;

в) кількість нещасних випадків;

г) сума соціальних виплат на одного працівника або у % до фонду оплати праці, кількість працівників, які отримали соціальну допомогу.

Порядок подання тестового завдання

Скопіюйте тести, вставте у файл Word, дайте на них відповіді, збережіть файл під назвою Т6_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

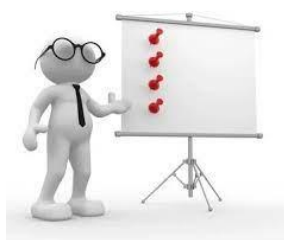
QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

Тема 7. Оцінка результативності КСВ

Мета: усвідомити цілі та засвоїти методологічні основи оцінювання результативності КСВ; розглянути сутність і характеристики методів оцінювання ділової репутації соціально відповідальної компанії; набути уявлення про перспективи розвитку системи соціального аудиту в Україні.

1. Показники внутрішньої КСВ.
2. Модель «Лондонської групи порівняльного аналізу» та особливості її використання.
3. Соціальний аудит.
4. Збалансована система показників.
5. Концепція потрійного результату.
6. Методи оцінювання ділової репутації соціально відповідальної компанії.
7. Моніторинг ефективності діяльності з організації КСВ.
8. Рейтинги КСВ.
9. Показники внутрішньої КСВ.
10. Впровадження та розвиток системи соціального аудиту в Україні.

Теоретичні основи практичного заняття

Загальновизнаної методики оцінювання ефективності корпоративного управління немає, існує безліч методів, серед яких виокремлюють *кількісні* та *якісні*.

До кількісних зазвичай належать:

- ✓ аналіз ймовірності банкрутства підприємства;
- ✓ коефіцієнти фінансового стану;
- ✓ рівень капіталізації прибутку;
- ✓ ринкова вартість підприємства;
- ✓ показники окупності інвестицій, спрямованих на соціальні заходи.

Якісні методи оцінки не показують порівняльної ефективності чи її кількісного вираження. Вони дозволяють охарактеризувати ситуацію та пояснити вигоду від запроваджених проєктів зазвичай у вигляді кейсових ситуацій. У тих випадках, коли не можливо дати грошове визначення якимось показникам, для їх кількісної інтерпретації можуть використовуватися методи експертної оцінки.

До методики оцінки ефективності КСВ можна підійти й дещо з іншої сторони, а саме з позиції формулювання цілей оцінки ефективності КСВ:

- 1) оцінка ефективності використання ресурсів і коштів на здійснення КСВ;
- 2) оцінка конкурентоспроможності підприємства і поліпшення позиції підприємства в рейтингах;
- 3) оцінка рівня задоволеності мотивів і потреб різних суб'єктів (стейкхолдерів);
- 4) оцінка впливу КСВ на фінансово-економічні показники роботи підприємства.

І тоді залежно від визначеної мети обрати метод оцінки ефективності КСВ:

- 1) ресурсний – розрахунок коефіцієнтів ефективності витрат на КСВ;
- 2) рейтинговий – розрахунок кількісних і якісних показників КСВ різних підприємств;
- 3) економічний – розрахунок показників ефективності за різними напрямками КСВ;
- 4) дохідний – розрахунок показників взаємозалежності витрат на КСВ діяльність і фінансово-економічних результатів роботи підприємства.

На початкових етапах моніторингу ефективності функціонування даного механізму використовується коефіцієнт активності використання механізму забезпечення КСВ. Цей показник віддзеркалює наявність певних складових механізму забезпечення функціонування корпоративних соціально-відповідальних відносин на підприємстві, а також ступінь їх використання при вирішенні різних проблем на підприємстві. До складу цього показника включаються дані про:

- ✓ дотримання підприємствами принципів корпоративного управління;
- ✓ формування й забезпечення функціонування органів взаємодії із акціонерами;
- ✓ повноту й доступність інформації про товариство;
- ✓ здатність підприємства спрямувати частину ресурсів на вирішення соціальних проблем;
- ✓ зацікавленість підприємства у здійсненні природоохоронних заходів;
- ✓ наявність і активність функціонування органів корпоративного контролю;
- ✓ наявність організаційно-розпорядчих актів щодо організації праці та її оплати, а також ступінь ефективності і справедливості їх застосування;
- ✓ ступінь залучення індивідуумів до прийняття управлінських (господарських) рішень.

Серед ознак, що характеризують дотримання підприємствами принципів корпоративного управління, доцільно виокремлювати факти щодо наявності кодексу корпоративного управління або внутрішнього корпоративного кодексу, регламентних документів щодо корпоративної культури на підприємстві і відповідних заходів з її формування та розвитку.

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:
<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Контрольні запитання

1. Що розуміють під результативністю корпоративної соціальної відповідальності?
2. Які методи застосовують для оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності?
3. Які методи належать до кількісних методів оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності?
4. У ким випадках та з якою метою застосовують якісні методи оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності?
5. Назвіть основні показники оцінки результативності участі компаній у соціальних проєктах.
6. Які цільові методики оцінки ефективності корпоративної соціальної відповідальності застосовують підприємства, компанії та організації?
7. Які економічні показники можуть бути використані при оцінці ефективності функціонування корпоративно-соціальних відносин?
8. Що включає в себе показник активності використання механізму забезпечення корпоративної соціальної відповідальності?
9. Які показники належать до показників внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності?
10. Із яких етапів складається процедура оцінювання ефективності програм корпоративної соціальної відповідальності?
11. Охарактеризуйте модель «Лондонської групи порівняльного аналізу».
12. У чому полягає особливість використання моделі «Лондонської групи порівняльного аналізу»?
13. Що собою являє соціальний аудит?
14. Які методи оцінювання ділової репутації соціально відповідальної компанії можуть бути застосовані компаніями?
15. Що включає в себе моніторинг ефективності діяльності організації у сфері соціальної відповідальності?

Практичне завдання

- ✚ Написати есе на одну з тем:
 - ✓ Показники внутрішньої КСВ.
 - ✓ Методи та процедури оцінювання ефективності програм КСВ.
 - ✓ Модель «Лондонської групи порівняльного аналізу» й особливості її використання.

- ✓ Соціальний аудит.
- ✓ Збалансована система показників.
- ✓ Концепція потрійного результату.
- ✓ Методи оцінювання ділової репутації соціально відповідальної компанії.
- ✓ Моніторинг ефективності діяльності організації у сфері соціальної відповідальності.

Посилання на приклад виконання завдання:

<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470779>

Порядок подання завдання на перевірку

Виконайте завдання в Word, збережіть файл під назвою Пр7_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

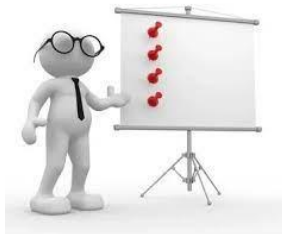
Змістовий модуль 4. Державна політика у сфері КСВ та соціальна відповідальність різних суб'єктів суспільного розвитку

Тема 8. Державне регулювання КСВ. Практика КСВ в Україні

Мета: ознайомитися з механізмом та інструментами державного регулювання відносин корпоративної соціальної відповідальності; засвоїти міжнародний досвід державного регулювання КСВ; набути уявлення про соціальну відповідальність різних суб'єктів суспільного розвитку.

1. Державне регулювання відносин корпоративної соціальної відповідальності на наднаціональному рівні.
2. Сфери прояву державної політики у сфері корпоративної соціальної відповідальності.
3. Інструменти національної політики в галузі корпоративної соціальної відповідальності. Державна політика сприяння розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні.
4. Відповідальна держава і сталий розвиток.
5. Міжнародний досвід державного регулювання КСВ.
6. Відповідальне споживання.
7. Соціальна відповідальність ЗМІ: вплив на поведінкові моделі в суспільстві.
8. Соціальна відповідальність освіти та науки. Співпраця бізнесу і освіти.
9. Проєкт міжнародного стандарту із соціальної відповідальності ISO 26000.

Теоретичні основи практичного заняття

Корпоративна соціальна відповідальність є *добровільною* діяльністю підприємств приватного й державного секторів, спрямованою на дотримання високих стандартів господарської діяльності, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом, мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє природне середовище з метою вирівнювання наявних економічних і соціальних диспропорцій; створення партнерських взаємовідносин між бізнесом, суспільством і державою; поліпшення результативності бізнесу в довгостроковому періоді.

Державна політика у сфері регулювання корпоративної соціальної відповідальності тісно пов'язана із соціально-економічними умовами, культурними традиціями й особливостями національного світогляду.

Аналіз національних політик у сфері корпоративної соціальної відповідальності свідчить про основні *сфери прояву державної політики щодо КСВ*, у числі яких:

1) *публічна*, що включає національні політики корпоративної соціальної відповідальності, які розвиваються урядами з метою поліпшення їхньої соціальної відповідальності на основі бажання наслідувати позитивний приклад інших країн;

2) *публічно-приватна*, покликана поліпшити бізнес-практики з корпоративної соціальної відповідальності;

3) *публічно-громадська*, спрямована на поліпшення рівня обізнаності стейкхолдерів;

4) *корпоративна соціальна відповідальність* у сфері відносин, яка передбачає спрямування державної політики на розвиток партнерства між стейкхолдерами, бізнесом та урядом 65.

На основі зазначених відмінностей у країнах Євросоюзу можна виділити чотири типи національних політик у сфері корпоративної соціальної відповідальності:

1) партнерську (скандинавська модель);

2) бізнес у громаді (британська модель);

3) сталий розвиток і суспільство (модель німецькомовних країн і Франції);

4) Агора (середземноморська модель).

Напрями державної політики сприяння розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні:

✓ забезпечення сприятливих правових, фінансових, податкових та організаційних умов для розвитку корпоративної соціальної відповідальності в українському суспільстві;

✓ унормування механізмів стимулювання добровільних ініціатив суб'єктів господарювання, які запроваджують політику корпоративної соціальної відповідальності та реалізують соціально важливі програми;

✓ сприяння включенню заходів із поширення корпоративної соціальної відповідальності до державних та галузевих програм розвитку відповідних сфер господарювання;

✓ забезпечення державної підтримки проведення публічних заходів питань упровадження та результативності корпоративної соціальної відповідальності;

✓ широке залучення засобів масової інформації, громадських організацій та академічних кіл до формування й запровадження механізмів стимулювання корпоративної соціальної відповідальності;

✓ сприяння проведенню місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування просвітницьких заходів із поширення інформації про корпоративну соціальну відповідальність, обміну досвідом і позитивними практиками у сфері корпоративної соціальної відповідальності для суб'єктів господарювання та влади малих міст, де працює відповідальний бізнес;

- ✓ організаційна підтримка щорічного проведення бізнес-конкурсів за тематикою корпоративної соціальної відповідальності, у тому числі в рамках Українського національного конкурсу якості, з відзначенням найкращих соціально відповідальних вітчизняних підприємств;
- ✓ сприяння оприлюдненню українськими суб'єктами господарювання добровільної нефінансової звітності, у тому числі через українські та міжнародні спеціалізовані портали й бази звітів;
- ✓ участь у підготовці рекомендацій для суб'єктів господарювання щодо типової структури та показників нефінансового звіту;
- ✓ сприяння підготовці фахівців за кваліфікацією «менеджер із соціальної та корпоративної відповідальності», «експерт із соціальної відповідальності бізнесу», «соціальний аудитор»;
- ✓ проведення навчальних семінарів, тренінгів для підприємців, підвищення рівня обізнаності про корпоративну соціальну відповідальність серед державних службовців центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- ✓ залучення державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань підприємців до участі в реалізації міжнародних проектів технічної допомоги з питань розвитку корпоративної соціальної відповідальності;
- ✓ ініціювання проведення щорічних парламентських слухань із реалізації корпоративної соціальної відповідальності в Україні;
- ✓ проведення державної інформаційної кампанії з метою роз'яснення ролі корпоративної соціальної відповідальності в розвитку суспільства шляхом публікації статей і підготовки тематичних телепрограм у державних засобах масової інформації.

Посилання на курс лекцій в СЕЗН ЗНУ:

<https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=3052>

Контрольні запитання

1. Укажіть міжнародні організації, які відіграють ключову роль у поширенні ідеї корпоративної соціальної відповідальності.
2. Назвіть основні документи, які країни ЄС використовують при розробці національної політики з корпоративної соціальної відповідальності.
3. Охарактеризуйте типи національних політик у сфері корпоративної соціальної відповідальності. Наведіть приклади.
4. Наведіть приклади застосування інструментів державного регулювання корпоративної соціальної відповідальності в країнах ЄС.

5. Охарактеризуйте моделі державної діяльності щодо розвитку публічної політики корпоративної соціальної відповідальності. Наведіть приклади.

6. Порівняйте інструменти національних політик країн ЄС, що сприяють поширенню концепції корпоративної соціальної відповідальності.

7. У яких країнах ЄС склалася найбільш сприятлива ситуація щодо розробки державних політик з урахуванням корпоративної соціальної відповідальності?

8. Надайте характеристику застосування інструментів державного регулювання корпоративної соціальної відповідальності у країнах ЄС.

9. Охарактеризуйте основні сфери прояву державної політики у сфері корпоративної соціальної відповідальності.

10. Охарактеризуйте основні етапи державного регулювання відносин корпоративної соціальної відповідальності в країнах ЄС та в Україні.

11. Перерахуйте чинники, що зумовлюють необхідність розвитку корпоративної соціальної відповідальності в Україні.

12. Охарактеризуйте складові корпоративної соціальної відповідальності у трудових відносинах окремих суб'єктів господарювання України.

13. Укажіть найпоширеніші напрями реалізації корпоративної соціальної відповідальності в Україні.

14. Охарактеризуйте мотиви, які спонукають впроваджувати політику корпоративної соціальної відповідальності.

15. Назвіть та охарактеризуйте основні види ресурсів, які можуть бути використані підприємством для забезпечення КСВ.

16. Ознайомтесь зі змістом діяльності центру «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності». URL: <http://csr-ukraine.org/>

17. Наведіть приклади соціальних результатів, які може отримати підприємство від реалізації КСВ.

18. Поясніть, яким чином КСВ пов'язана з іміджем підприємства.

19. Охарактеризуйте критерії ідентифікації організаційних моделей управління корпоративною соціальною відповідальністю.

20. Яким чином відбувається процес відбору та реалізації соціальних програм?

21. З'ясуйте вплив зовнішніх чинників на впровадження корпоративної соціальної відповідальності.

22. Охарактеризуйте соціально відповідальні заходи компаній.

23. Укажіть найпоширеніші причини відмови від упровадження корпоративної соціальної відповідальності.

24. Перерахуйте основні мотиви здійснення соціально відповідальної діяльності підприємства з позицій різних стейкхолдерів та конкретизуйте їх у цілях.

25. З'ясуйте вплив КСВ-програм на прямих і непрямих стейкхолдерів.

Практичні завдання

Завдання 1. Відповідно до європейської моделі КСВ соціально-відповідальна діяльність компанії, пов'язана з досягненням її бізнес-цілей, є частиною стратегії створення додаткової інвестиційної привабливості компанії. Практично всі ініціативи, що фінансуються компанією в межах такої моделі, мають безпосередньо стосуватися підвищення прибутку. Поштовхом до розвитку соціальної відповідальності в Європі став закон, що зобов'язав пенсійні фонди інформувати громадськість про те, чи вкладають вони надходження від пенсійних внесків у діяльність соціально відповідальних компаній. Взагалі, сектор інвестицій в соціально відповідальний бізнес (socially responsible investments – SRI) у світі постійно зростає. Сьогодні активи тільки європейських SRI-фондів сягають \$15 млрд. Визначте найбільш пріоритетні об'єкти інвестицій у межах цієї моделі в Україні та деталізуйте відмінності між американською та європейською моделями (на прикладі Німеччини як представника європейської моделі). Результати внесіть у таблицю.

<i>Критерій</i>	<i>Німеччина (європейська модель)</i>	<i>США (американська модель)</i>	<i>Вплив на КСВ</i>
Фінансова система			
Внутрішня структура			
Промислові відносини			
Система освіти та тренінгів			
Міжкорпоративні відносини			

Завдання 2. У 1987 р. Технічний комітет міжнародної організації зі стандартизації ISO ТК-176, використавши досвід створення британських стандартів (BS 5750 та ін.), розробив серію стандартів із систем якості ISO серії 9000 (Quality management systems. Fundamental sand vocabulary). За останніми даними, близько 100 тис. компаній в усьому світі були сертифіковані за ISO 9000, причому близько половини з них знаходяться у Великій Британії, а близько 10 тис. – у США. Незважаючи на те, що стандарти створювалися з розрахунком на всі галузі промисловості, є чітка тенденція до сертифікації в основному традиційних виробництв. Визначте типи стандартів, які входять до серії ISO 9000, етапи сертифікації за ISO 9001:2015 та отримання сертифікату відповідності. Уточніть, чи потрібна наявність сертифікату на системи менеджменту за стандартами ISO для виконання вимог Директив ЄС?

Посилання на приклад виконання завдання:

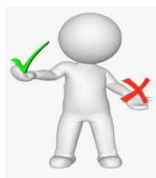
<https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=470782>

Порядок подання завдань на перевірку

Виконайте завдання в Word, збережіть файл під назвою Пр8_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

Тести

1. Мотиватором у захисній організаційній моделі управління корпоративною соціальною відповідальністю є:

- а) дотримання закону;
- б) тиск середовища;
- в) власні міркування;
- г) постійні КСВ-заходи.

2. Мотиватором в адаптаційній організаційній моделі управління корпоративною соціальною відповідальністю є:

- а) дотримання закону;
- б) тиск середовища;
- в) власні міркування;
- г) постійні КСВ-заходи.

3. Мотиватором у стратегічній організаційній моделі управління корпоративною соціальною відповідальністю є:

- а) дотримання закону;
- б) тиск середовища;
- в) власні міркування;
- г) постійні КСВ-заходи.

4. Мотиватором у просоціально активній організаційній моделі управління корпоративною соціальною відповідальністю є:

- а) дотримання закону;
- б) тиск середовища;
- в) власні міркування;
- г) постійні КСВ-заходи.

5. Прямими стейкхолдерами в програмі «Права працівників на свободу об'єднань» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

6. Прямими стейкхолдерами в програмі «Програми поліпшення умов праці» є:

- а) акціонери;

- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

7. Прямими стейкхолдерами в програмі «Розвиток персоналу, його навчання» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

8. Прямими стейкхолдерами в програмі «Етичне ставлення до споживачів» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

9. Прямими стейкхолдерами в програмі «Захист здоров'я і безпеки споживача» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

10. Прямими стейкхолдерами в програмі «Антикорупційні заходи» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

11. Прямими стейкхолдерами в програмі «Чесна конкуренція і етика» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

12. Прямими стейкхолдерами в програмі «Захист здоров'я і безпеки споживача» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

13. Прямими стейкхолдерами в програмі «Ліквідація примусової праці» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) навколишнє середовище;
- г) державні органи управління.

14. Прямими стейкхолдерами в програмі «Ліквідація дитячої праці» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;

- в) навколишнє середовище;
- г) державні органи управління.

15. Прямими стейкхолдерами в програмі «Захист природних ресурсів» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) навколишнє середовище;
- г) державні органи управління.

16. Прямими стейкхолдерами в програмі «Зменшення викидів у навколишнє середовище» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) навколишнє середовище;
- г) державні органи управління.

17. Прямими стейкхолдерами в програмі «Утилізація відходів» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) навколишнє середовище;
- г) державні органи управління.

18. Прямими стейкхолдерами в програмі «Впровадження енергоощадних технологій» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) навколишнє середовище;
- г) державні органи управління.

19. Прямими стейкхолдерами в програмі «Інвестиції ресурсів у життя громади» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) соціальні та громадські організації;
- г) державні органи управління.

20. Прямими стейкхолдерами в програмі «Благодійна допомога громадськості» є:

- а) акціонери;
- б) персонал;
- в) соціальні та громадські організації;
- г) державні органи управління.

Порядок подання тестового завдання

Скопіюйте тести, вставте у файл Word, дайте на них відповіді, збережіть файл під назвою T8_Прізвище та надайте на оцінювання в Moodle.

QR-код сторінки: <https://shly.top/hkDAk>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Гирик О., Денис О., Дубовик О., Жеребило І. Корпоративна соціальна відповідальність : підручник. Київ : УБС НБУ, 2017.
2. Григор'єва О. В. Корпоративна соціальна відповідальність : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці» галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво». Полтава : ПолтНТУ, 2017. 88 с.
3. Швець Ф. Д. Корпоративне управління : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2017. 320 с.

Додаткова:

1. Деліні М. М. Фандрайзинг та донорство як інструменти реалізації соціально-економічної відповідальності підприємництва. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 23. С. 75–78.
2. Корпоративна соціальна відповідальність : конспект лекцій / уклад. : М. О. Чупріна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 138 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/0083f4a7-2adf-464f-9bc8-557f609fa11d/content>
3. Чупріна М. О., Жалдак Г. П. Світові тренди в сфері розвитку корпоративної відповідальності. *Ефективна економіка. Електронне фахове видання з економіки*. 2020. №11. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8365>

Інформаційні ресурси:

1. Всесвітня рада бізнесу із сталого розвитку (WBCSD): сайт. URL: <http://www.wbcsd.org> (дата звернення 20.05.2024)
2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 20.05.2024)
3. Європейська асоціація етики бізнесу (European Business Ethics Network – EBEN). URL: <https://eba.com.ua/about-us/> (дата звернення 20.05.2024)
4. Кабінет Міністрів України : урядовий портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>. (дата звернення 20.05.2024)
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 20.05.2024)
6. Мережа Глобального договору ООН в Україні. URL: <http://www.globalcompact.org.ua/ua/howtojoin/benefits> (дата звернення 20.05.2024)
7. Офіційний сайт Всесвітньої ради бізнесу зі сталого розвитку (WBCSD). URL: <https://www.wbcsd.org/> (дата звернення 20.05.2024)
8. Офіційний сайт Секретаріату мережі Глобального договору в Україні. URL: <https://globalcompact.org.ua/> (дата звернення 20.05.2024)
9. ISO: Global standards for trusted goods and services. URL: <http://www.iso.org> (дата звернення 20.05.2024)

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Березіна О. Ю. Кількісна оцінка соціальної відповідальності корпорацій. *Вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 1 (32). С. 97–101.
2. Бурковська А. В., Лункіна Т. І. Законодавче регулювання корпоративної соціальної відповідальності в Україні потребує удосконалення. *Галицький економічний вісник*. 2016. № 1 (50). С. 32–37.
3. Гирик О., Денис О., Дубовик О., Жеребило І. Корпоративна соціальна відповідальність : підручник. Київ : УБС НБУ, 2017.
4. Грановська І. В. Міжнародні стандарти звітності соціальної відповідальності бізнесу. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
5. Григор'єва О. В. Корпоративна соціальна відповідальність : навчально-методичний посібник. Полтава : ПолтНТУ, 2017. 88 с. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/2194/1/%D0%9D%D0%9C%D0%9F%20%D0%9A%D0%A1%D0%92%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%C2%A6%D0%B2%D0%B01.pdf>
6. Грішнова О. А., Міщук Г. Ю., Олійник О. О. Соціальна відповідальність у трудових відносинах: теорія, практика, регулювання ризиків : монографія. Рівне : НУВГП, 2014. 216 с.
7. Європейська асоціація етики бізнесу (European Business Ethics Network – EBEN). URL: <https://eba.com.ua/about-us/>
8. Жалдак Г. П., Чупріна М. О., Управління репутаційними ризиками підприємства з урахуванням концепції корпоративної соціальної відповідальності. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2021. Том 20. Вип. 1 (47). С. 175–184. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/issue/view/13782>
9. Корпоративна соціальна відповідальність : конспект лекцій / уклад. : М. О. Чупріна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 138 с. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/0083f4a7-2adf-464f-9bc8-557f609fa11d/content>
10. Корпоративна соціальна відповідальність: моделі та управлінська практика : підручник / за наук. ред. д.е.н., проф., засл. діяч науки і техніки України О. С. Редькіна. Київ : Вид-во «Фарбований лист», 2011. 480с. URL: https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/book_2011-1.pdf
11. Мережа Глобального договору ООН в Україні. URL: <http://www.globalcompact.org.ua/ua/howtojoin/benefits> (дата звернення 20.05.2024)
12. Міжнародне керівництво із соціальної відповідальності : ISO 26000:2010. URL: <https://www.iso.org/standard/42546.html>
13. Офіційний сайт Всесвітньої ради бізнесу зі сталого розвитку (WBCSD). URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
14. Офіційний сайт Секретаріату мережі Глобального договору в Україні. URL: <https://globalcompact.org.ua/>
15. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.; за заг. ред. д.е.н., проф. А. М. Колота.

Київ : КНЕУ, 2015. 519 с. URL:
<https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5aa3baec-7a75-48dc-9264-e3749547f50b/content>

16. Стратегія сприяння розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні на період до 2020 року. URL:
http://www.svb.org.ua/sites/default/files/201309_strategiya_spriyannya_rozvitku_svb_v_ukrayini.pdf

17. Чупріна М. О., Жалдак Г. П. Світові тренди в сфері розвитку корпоративної відповідальності. *Ефективна економіка. Електронне фахове видання з економіки*. 2020. №11. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8365>

18. Швець Ф. Д. Корпоративне управління : навчальний посібник. Рівне : НУВГП, 2017. 320 с.

19. Шира Н. О. Напрями впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності в практику українських підприємств. *Ефективна економіка*. 2013. №11. URL: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2502

Навчально-методичне видання
(українською мовою)

Сейсебаєва Наталія Григорівна

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Методичні рекомендації до практичних занять
для здобувачів ступеня вищої освіти магістра
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньо-професійної програми «Облік і аудит»

Рецензент *Т. І. Батракова*

Відповідальний за випуск *Н. М. Проскуріна*

Коректор *Н. Г. Сейсебаєва*